

Kulturna baština Kumrovca

Broz, Iva

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:685700>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-22**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma „dr. Mijo Mirković“
Studij kulture i turizma

IVA BROZ

KULTURNA BAŠTINA KUMROVCA

Diplomski rad

JMBAG: 0303091398, redovita studentica

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Nematerijalna kulturna baština

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Etnologija i antropologija

Znanstvena grana: Etnologija; Antropologija; Folkloristika

Mentor: red prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, kolovoz 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Iva Broz, kandidatkinja za magistru Kulture i turizma, izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, te ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad na bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

Iva Broz

U Puli 31. kolovoza 2024.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOGA DJELA

Ja, Iva Broz, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj diplomski rad pod nazivom „Kulturna baština Kumrovca“ upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis
Iva Broz

U Puli 31. kolovoza 2024.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	1
2. KULTURNA BAŠTINA.....	3
2.1. Definiranje kulture	4
2.2. Definiranje baštine	5
2.3. Povijesni razvoj.....	7
2.4. Materijalna i nematerijalna baština	9
3. VAŽNOST KULTURNE BAŠTINE.....	12
3.1. Očuvanje kulturne baštine	12
3.2. Upravljanje kulturnom baštinom.....	13
3.3. Uloga UNESCO-a u upravljanju kulturnom baštinom	15
3.4. Utjecaji turizma na kulturnu baštinu	16
4. PROMOCIJA KULTURNE BAŠTINE KUMROVCA	18
4.1. Kulturno – povijesne odrednice kumrovečkog kraja	18
4.2. Zaštićena nematerijalna kulturna baština Kumrovca	21
4.3. Kulturna baština Hrvatskog zagorja kao turistički proizvod – Muzej Staro selo Kumrovec	27
5. Manifestacije kulturnog i turističkog značaja	30
5.1. Manifestacija Martinje v Kumrovcu	30
5.2. Dan mladosti – radosti Kumrovec.....	31
5.3. Zagorska svadba Kumrovec	32
5.4. Eko, etno, fletno Kumrovec	34
5.5. Rally Kumrovec – „Power stage“ destinacija	36
6. STRATEGIJA RAZVOJA KULTURE I TURIZMA KUMROVCA	37
6.1. Turizam i turistička ponuda Kumrovca.....	37
6.2. Prednosti i nedostaci.....	40
6.3. Pretpostavka budućeg razvoja.....	42
6.4. Strategija razvoja Općine Kumrovec – kultura	44
7. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	46
7.1. Metoda strukturiranog intervjua.....	47
7.2. Instrument istraživanja	48
7.3. Uzorak i izbor ispitanika	48
7.4. Istraživačka pitanja.....	49

8. ZAKLJUČAK	52
LITERATURA.....	54
POPIS PRILOGA.....	57
SAŽETAK.....	58
SUMMARY	59

1. Uvod

Ovaj diplomski rad svoj naglasak stavlja na kulturnu baštinu Kumrovca. Kumrovec, malo selo smješteno u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, postalo je poznato ne samo po svojoj povijesnoj i kulturnoj vrijednosti, već i kao turistička destinacija koja godinama privlači posjetitelje iz cijelog svijeta. Ovaj rad usmjeren je na istraživanje kulturne baštine Kumrovca i analizu njezinih potencijala za daljnji razvoj. Kumrovec, smješten u srcu Hrvatskog zagorja, bogat je kulturnim i povijesnim resursima koji odražavaju duboku povijest i tradiciju ovog područja. Kulturna baština Kumrovca obuhvaća širok spektar elemenata, uključujući povijesne građevine, tradicionalne običaje, narodne pjesme te specifične kulturne manifestacije koje čine jedinstveni identitet ovog kraja. U posljednjim desetljećima, Općina Kumrovec se transformirala i prilagodila potrebama modernih turista, pritom zadržavajući svoj šarm i veliki povijesni značaj.

Etno-selo Kumrovec, koje je restaurirano, svojim posjetiteljima pruža sliku tradicionalnog života hrvatskog sela s kraja 19. i početka 20. stoljeća, uz to nudeći autentičan doživljaj kroz brojne muzejske eksponate i pažljivo očuvane kuće. Ovo etno-selo, koje je nekada bilo poznato prvenstveno zbog svoje političke konotacije, danas postaje destinacija koja privlači turiste koji su zainteresirani za povijest, kulturu i prirodne ljepote, što čini Kumrovec jednim od središnjih mjesta na turističkoj karti Hrvatske. Fokus pisanja je na evaluaciji postojećih kulturnih resursa i aktivnosti koje imaju značaj za turistički i kulturni razvoj regije. Kroz detaljno istraživanje, rad nastoji otkriti kako kulturna baština može biti bolje iskorištena za poticanje turizma, očuvanje lokalne tradicije i unapređenje zajednice.

Svrha pisanja ovog rada je istražiti kulturnu baštinu Kumrovca te na to možemo i nadovezati sami cilj pisanja rada, a to je prikazati bogatu kulturu, kulturnu baštinu i rastući turizam na području Kumrovca. Kumrovec je kroz godine doživio totalnu preobrazbu iz političkog hodočasničkog mjesta u jednu cjelovitu turističku destinaciju. Danas posjetitelji mogu posjetiti Muzej Staro selo Kumrovec, koji je poznat kao etnografski kompleks koji vjerno prikazuje arhitekturu, zanate i svakodnevni život zagorskih seljaka s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Ovaj muzej na otvorenom očuvan je i obnavlja više od četrdeset tradicionalnih seoskih kuća te na taj način turistima pruža doživljaj autentične atmosfere i priču prošlih vremena.

Osim povijesnih i kulturnih znamenitosti koje su brojne, Kumrovec nudi i velik broj manifestacija koje oživljavaju i prate tradicionalne običaje, zanate i folklor, čime privlači posjetitelje svih uzrasta i zanimanja. Isto tako, njegova slikovita okolina i dostupnost drugih popularnih destinacija koje krasi zagorski krajolik, poput dvorca Veliki Tabor i termalnih toplica Tuhelj, čine ga poželjnim polazištem za proučavanje regije. Analizom kulturnih dobara, manifestacija i povijesnih lokaliteta, rad će istražiti kako se trenutno upravlja kulturnim resursima u Kumrovcu te kako se oni mogu dodatno valorizirati. Posebna pažnja posvećena je istraživanju mogućnosti za razvoj kulturnog turizma, koji može pridonijeti jačanju gospodarskog i društvenog života ovog područja.

Kroz ovu analizu, rad će pružiti uvid u trenutne izazove i prilike povezane s kulturnom baštinom Kumrovca. Proučavanje kulturnih resursa ovog područja ima za cilj ne samo očuvanje povijesne baštine, već i stvaranje novih vrijednosti i prilika za lokalnu zajednicu.

Završni rad se sastoji od uvoda, nakon kojeg slijedi sedam glavnih poglavlja zajedno s potpoglavljima te naposljetku i zaključak koji prate literatura, popis priloga te sažetak. U prvom poglavlju definirana je i razjašnjena kulturna baština te su detaljno opisane i razrađene materijalna i nematerijalna baština. Drugo poglavlje sastoji se od nekoliko potpoglavlja koji govore o važnosti kulturne baštine, kao što je očuvanje i upravljanje kulturnom baštinom. Zatim uloga UNESCO-a u kulturnoj baštini te naposljetku utjecaj turizma. Treće poglavlje opisuje promociju kulturne baštine Kumrovca, bavi se kulturno-povijesnim odrednicama Kumrovca, zaštićenom nematerijalnom baštinom te govori o glavnom turističkom proizvodu kumrovečkog kraja, a to je Muzej Staro selo Kumrovec. Peto poglavlje se odnosi na kulturni turizam Kumrovca, njegovo turističko vrednovanje, turističke brojeve, ponude i neke prednosti i nedostatke, kao i pretpostavke oko njegovog budućeg razvoja. Šesto poglavlje svoj fokus stavlja na strategije razvoja kulture i turizma Kumrovca. U sedmom poglavlju opisan je strukturirani intervju koji je proveden s načelnikom Kumrovca te se u preposljednjem poglavlju predstavljaju neke smjernice za razvitak kulturnog turizma i kulturne baštine Kumrovca. Zatim slijede zaključak, popis literature i popis priloga. Prilikom izrade ovoga rada pretežito se koristila metoda deskripcije te induktivna i deduktivna metoda. Za izradu rada korištena je stručna literatura te druga tiskana literatura i službeni internetski izvori.

2. KULTURNA BAŠTINA

Kulturna baština kao pojam predstavlja sve bogatstvo nasljeđa koje štiti povijest, tradiciju ili pak identitet određenog naroda. U pojam kulturne baštine možemo svrstati materijalne i nematerijalne baštine, to mogu biti umjetnička djela, arhitektura, pjesma, ples, jezik pa i običaji koji krasi neki narod. Valorizacijom i očuvanjem kulturne baštine moguće je promovirati i isticati kulturne raznolikosti i na taj način potaknuti razne interkulturalne dijaloge. Marasović ističe kako kultura uključuje cjelokupan skup materijalnih i duhovnih postignuća svakog naroda i čovječanstva u cjelini, dok baštinu definira kao nasljeđe koje prethodne generacije prenose na buduće.¹

Kulturna baština može povezati prošlost s budućnošću te potiče mlade generacije na poštivanje svojih korijena. Sama zaštita kulturne baštine jako je vrijedna, ona omogućuje i potiče na restauraciju, konzervaciju i zakonsku zaštitu dobara. Isto tako služi i kao osnovica za razvoj kulturnog turizma koji omogućuje posjetiteljima diljem svijeta da upoznaju i cijene kulturna bogatstva i različitosti pojedinih mjesta.

Upravo tome služi UNESCO-va lista svjetske baštine koja je najpoznatije sredstvo za prepoznavanje i očuvanje prirodnih i kulturnih dobara. Nastojanje da se očuvaju i zaštićuju kulturna dobra suočava se s brojnim izazovima, uključujući prirodne prijetnje, urbanizaciju i globalizaciju. Stoga je važno ulagati u istraživanje, dokumentaciju i restauraciju kako bi se osigurala dugoročna očuvanost kulturnih resursa. Kulturna baština nije samo nasljeđe prošlih generacija, već i temelj za izgradnju budućnosti, pomažući u razumijevanju i oblikovanju identiteta zajednica širom svijeta.

Za razliku od šireg pojma kulture, kulturna baština odnosi se na specifična prirodna, povijesna i kulturna dostignuća određenog prostora i njegovih stanovnika. Također, obuhvaća nasljeđe koje se očuva s namjerom da bude korisno i budućim generacijama.²

¹ Marasović, T. (2001.). *Kulturna baština*. Split. Veleučilište u Splitu str. 9.-10.

² Jelinčić, D. A (2008.). *Abeceda kulturnog turizma: kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima*. Zagreb. Meandarmedia, str. 17.-25.

2.1. Definiranje kulture

Kultura kao pojam predstavlja složenu cjelinu raznih vrijednosti, institucija, predodžbi ili praksi koje mogu činiti život neke određene skupine ljudi, koje se prenose i primaju putem učenja. Kultura se definira kao znanje, razne umjetnosti, vjera, morali, zakoni i običaji. Kultura je u početku bila definirana kao materijalni proces, povezan s kolonizacijom i obradom zemlje te je uključivala štovanje i plodnost tla. Kasnije je njezino značenje evoluiralo i proširilo se na sferu duhovnog pa se danas kultura odnosi na aktivnosti duha i simbolički svijet, odvajajući se od osnovnih tjelesnih potreba. Kultura u najširem smislu odnosi se na cjelokupno ljudsko stvaralaštvo unutar određenog društva, uključujući njegove materijalne i duhovne dosege. U užem smislu, kultura se odnosi na duhovne vrijednosti i kreativna postignuća. Ova definicija ne uključuje materijalne aspekte društvene proizvodnje, koji se razmatraju pod pojmom civilizacije. Civilizacija obuhvaća odnose vezane uz proizvodnju, razmjenu, raspodjelu i potrošnju te rezultate tih procesa.³

Kada se na pojam kulture gleda kroz povijest, ona je sazrijevala od prvenstveno značenja kultiviranosti, zatim civiliziranosti pa sve do etičnosti. Definicija kulture može uvijek izražavati neku određenu sustavnu cjelinu, dok se s druge strane u nekom najužem smislu kultura može odnositi na određeni stil ponašanja. Važno je spomenuti da je kultura možda i jedna od najvažnijih karakteristika koje krase ljudsko društvo. To možemo prepoznati po tome što ni jedna druga vrsta ne koristi nikakav oblik kulture.

Kultura se sastoji od skupa znanja, normi i vrijednosti koje dijeli određena zajednica. Način života, odijevanje i način komunikacije također su sastavni dijelovi kulture te predstavljaju način na koji se zajednica prikazuje drugima. Kultura uključuje kako nematerijalne, tako i materijalne proizvode stvorene kroz djelovanje te zajednice. Budući da je kultura dinamičan proces, ona se može mijenjati u trenucima kada dolazi u kontakt s drugim grupama.⁴

Važno je i naglasiti da kultura može doći do izražaja tek onda kada se gleda u odnosu na društvo i njezinu sredinu te u njihovoj interakciji. To ne mora značiti da kultura sama po sebi i same kulturne pojave ne sadrže svoje individualne komponente, već da je kultura u cijelosti i na svoj način značajan društveni fenomen. Neki osnovni smisao kulture vežemo uz to da pokuša olakšati, produljiti i unaprijediti ljudsko društvo. Sam odnos kulture i čovjeka ne može

³ Kesić, T. (1999.). *Ponašanje potrošača*. Zagreb. Adeco. str. 19.-20.

⁴ Jelinčić, D. A. (2008.). *Abeceda kulturnog turizma: kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima*. Zagreb. Meandarmedia, str. 17.-25.

biti shvaćen kao jednosmjerna interakcija. Kultura može potaknuti čovjeka na način da ga motivira da ima želju pridonijeti stabilnosti društvu i njegovoj kulturi. Isto tako može utjecati na čovjeka na način da motivira i ostale da se mijenjaju na bolje. Čovjeka smatramo bićem koje sudjeluje u svemu što predstavlja postignuće u povijesti, prirodi ili u duhovnom životu. No ipak se postavlja pitanje što je to točno što razlikuje ljude od svih drugih bića na svijetu. Što nam to omogućuje da imamo aktivan stav i pogled prema svijetu i vrijednosti koje si stvaramo? Koliko kultura utječe oblikovanje ljudi, isto toliko i ljudi mogu utjecati na oblikovanje kulture. Djeca su od prvog dana života izložena djelovanju neke pojedine kulture te su na taj način odgojena. Kultura svakako oblikuje ljude, dajući svakom pojedincu neku karakteristiku koja ga u odnosu na druge čini prepoznatljivim i drugačijim. Kultura može osigurati pojedincu neki osjećaj postojanja i identiteta. Neka njezina obilježja temelje se na normama, običajima i moralima. Kultura se opisuje i kao adaptivan proces, ona se mijenja te njezin proces promjene postaje prilagodljiv. Kada se proces prilagodbe ili adaptacije ne bi događao, društvo bi ostalo jedna statična cjelina bez promjena. Mnoge kulture su slične, ali u srži dosta različite. Kod njih postoje naravno neke sličnosti, kao sport, ples, priprema hrane, obrazovanje, politika, glazba i drugo, međutim srž svih tih obilježja opet pronalazi neku razliku koja čini svaku kulturu posebnom i drugačijom.

2.2. Definiranje baštine

Porijeklo baštine možemo povezati uz pojmove „djedovina“, što može označavati sveukupnost svih kulturnih dobara i nasljeđa, a može i uključivati i pojedinačna nepokretna, pokretna i nematerijalna dobra. Kada se spomene pojam baštine, najčešće se veže uz užu ili širu baštinu nekog kraja, ali ona obuhvaća i pojedinu baštinu neke obitelji, što može uključivati i fotografije ili neke druge vrijedne stvari. Baština se pretvara u nacionalno blago, a njezina moć kao nositelja identiteta određene društvene zajednice istovremeno odražava prošlost te zajednice i ima utjecaj na njezinu sadašnjost i budućnost. Složenost baštine leži u tome što ona može biti percipirana kao osobna ili kao svjetska, bez obzira na lokaciju na kojoj se nalazi.⁵ Baština kao definicija se kroz vrijeme mijenjala i širila. Ona se odnosi na spomenike, skupine građevina i lokalitete koji su estetske, povijesne, znanstvene, etnološke ili antropološke vrijednosti. Baština kao pojam je jedinstvena. Ona je nositelj identiteta svake ljudske zajednice i dokaz za postojanje različitih ljudskih zajednica u određenom lokalitetu.

⁵ Jelinčić, D. A. (2008.). *Abeceda kulturnog turizma: kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima*. Zagreb. Meandarmedia, str. 17.-25.

Baština, kao predstavnik nekog identiteta, predstavlja i prošlost i budućnost te ona na taj način postaje nacionalno dobro.

Definicije kulturne baštine su se s vremenom razvijale i proširivale, kako u tipološkom, tako i u geografskom smislu. Prema UNESCO-ovoj Konvenciji o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine iz 1972., kulturna baština obuhvaća „spomenike, građevinske komplekse i lokalitete od povijesne, estetske, arheološke, znanstvene, etnološke ili antropološke važnosti“.⁶

Konvencija o zaštiti svjetske kulture i prirodne baštine govori kako pod kulturnom baštinom podrazumijevamo spomenike koji uključuju djela arhitekture, slikarska ili monumentalna djela, elemente ili strukture arheološkog karaktera, natpise te grupe elemenata koje imaju izuzetnu vrijednost, kako s povijesnog tako i umjetničkog stajališta. Kulturna i prirodna baština svrstavaju se u neka neprocjenjiva dobra koja obilježavaju cijelo čovječanstvo. Kulturnu baštinu dijelimo na materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu. Osim te podjele, materijalnu baštinu možemo podijeliti i na pokretnu i nepokretnu baštinu. Pokretna baština koja uključuje slike, kipove i drugo, može imati obilježja prenosivosti te nije toliko povezana za samo jedno mjesto, dok s druge strane nepokretna kulturna baština koja čini spomenike, građevine i drugo nije toliko mobilna. Prema informacijama dostupnim na službenim stranicama Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske, kulturna baština, bilo materijalna ili nematerijalna, prikazana je kao dragocjeno zajedničko nasljeđe čovječanstva koje se odlikuje specifičnošću i raznolikošću. Njezino očuvanje je ključno za prepoznavanje, oblikovanje i očuvanje kulturnog identiteta.⁷

Prema Ministarstvu kulture i medija, kulturnu baštinu čine pokretna i nepokretna kulturna dobra od umjetničkog, povijesnog, paleontološkog, arheološkog, antropološkog i znanstvenog značaja. Upravo su konvenciju o svjetskoj baštini iz 1972. usvojile i države članice UNESCO-a te im je cilj osigurati kvalitetnu identifikaciju i zaštitu i očuvanje svjetske baštine. Za zaštitu i evidenciju baštine zaslužna je Uprava za zaštitu i očuvanje kulturne baštine kulture Republike Hrvatske koja se dijeli na dva sektora, a to su Sektor za konzervatorske odjele i inspekciju te Sektor za zaštitu kulturne baštine. Oba sektora imaju svoje zadaće. Prvi sektor, Sektor za konzervatorske odjele i inspekciju, ima zadaći promicati, proučiti i istražiti kulturna dobra. Mora se brinuti o inspeksijskim poslovima u području zaštite kulturnih dobara i pratiti druge upravne i stručne poslove tog sektora. Ti poslovi mogu uključivati evidentiranje,

⁶ *Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*, 1972. Dostupno na: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13055&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (15. srpnja 2024.).

⁷ Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske. dostupno na: [https://min-kulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20\(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme\)](https://min-kulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme)) (15. srpnja 2024.).

dokumentaciju, istraživanje, promicanje i proučavanje kulturnih dobara. Isto tako bitno je utvrditi uvjete za korištenje kulturnih dobara te primjenu mjera zaštite kulturnih dobara. Drugi sektor, Sektor za zaštitu kulturne baštine, bavi se evidentiranjem i promoviranjem kulturne baštine, promicanjem kulturne baštine, nadziranjem financijskih stanja te nadziranjem uvoza i izvoza kulturnih dobara koji su zaštićeni. Svjetska baština predstavlja zajedničko nasljeđe cijelog čovječanstva, neovisno o geografskim granicama. Odgovornost za prepoznavanje i očuvanje tih iznimnih lokacija leži na cijelom čovječanstvu, uz uvjet da posjeduju univerzalnu važnost. Svjetska baština je poznata i priznata diljem svijeta te, u kontekstu turizma, privlači veliki broj posjetitelja iz različitih zemalja. Za mnoge turiste, posjet međunarodnim baštinskim lokalitetima je način izražavanja poštovanja prema zajedničkom kulturnom nasljeđu.⁸

2.3. Povijesni razvoj

Današnje značenje koje prepoznajemo, a to je pojam baštine, rezultat je povijesne evolucije započete s Francuskom revolucijom. Nešto prije toga, pojam kulture odnosio se na dobro koje se prenosi s roditelja na dijete, što je stvaralo kompletnu obitelj koja se poštuje i čuva. Nakon Francuske revolucije koja donosi prijelaz, mijenja se definicija i sam pojam koji se naziva baština, što je značilo da se vrijednosti prenose s obitelji na nacije te onda ona postaje kolektivno dobro svakog naroda. Baština kao takva, prepoznata kao inicijator vrijednosti, postaje motivator za stvaranje nacionalnog identiteta. Kako se pojam širio i razvijao, počela se razvijati i ideja da baština kao neko dobro koje je dobiveno u nasljeđe koje se može prenositi s koljena na koljeno, može pripadati čak i nekoj društvenoj skupini, a ne samo namijenjenoj obitelji.⁹

Kulturna baština može obuhvaćati materijalne i nematerijalne aspekte povijesti i kulture koje su zajednice prenosile kroz generacije. Sama njezina povijest se prepoznaje kao dinamičan proces. On može obuhvaćati povijesne utjecaje društvenih, političkih, tehnoloških i kulturnih različitosti i promjena kroz prošlost.¹⁰ Prve civilizacije su nama postavile temelj za ono što se danas naziva kulturnom baštinom. Hramovi, kipovi, piramide i razni rukopisi su predstavljali oblike neke simbolike i moći pa čak i religije i kulture tadašnjih naroda. Tada se baština očuvala kroz arhitekturu, kroz umjetnost i filozofiju i na sreću velik broj tih spomenika pa

⁸ Cattaneo, M., Trifoni, J. (2006.). *Velika knjiga UNESCO-ove svjetske baštine*. Varaždin. Stanek, str. 9.

⁹ Jelinčić, D. A. (2008.). *Abeceda kulturnog turizma: kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima*. Zagreb. Meandarmedia, str. 20.-25.

¹⁰ Na i. mj.

tako i tekstova, uspjelo se sačuvati. Obilježje dvadesetog stoljeća bili su globalni ratovi koji su uništili velik broj materijalne baštine pa je time došlo i do porasti svijesti oko važnosti očuvanja baštine. S ciljem zaštite svjetske kulturne i prirodne baštine 1945. osnovan je UNESCO. Dvadesetak godina kasnije, točnije 1978., uspio se formirati prvi popis Svjetske baštine te se uspio fokusirati na tisuće lokaliteta koji su bili smješteni po cijelom svijetu. Nastankom ovog značajnog popisa, prepoznat je i porastao značaj nematerijalne kulturne baštine poput jezika, plesa, pjesme pa tako i običaja. Tehnologija i globalizacija su svakako uspjele omogućiti širenje i veću prepoznatljivost raznih kultura diljem svijeta. Razvojem interneta, došlo je i do digitalizacije kulturne baštine, koja postaje sve praktičnija i prepoznatljiva. Digitalizacijom kulturne baštine, kao što su digitalizacija knjiga, slika, povijesnih dokumenata i ostalo, kulturna baština postaje dostupna i široj javnosti. Ovdje se mogu navesti i vrlo popularne virtualne ture u muzejima, rekonstrukcije povijesnih građevina i arhiva kulturnih dobara u 3D obliku. Svi navedeni oblici digitalizacije pridonijeli su očuvanju i popularizaciji baštine u digitalnom obliku. Iz tog razloga važno je naglasiti da se kulturna baština kontinuirano razvija i počinje prilagođavati promjenama u društvu. Osim što oblikuje identitet ljudi diljem svijeta, kulturna baština povezuje prošlost s budućnošću. Ona zahtjeva globalne suradnje, poštivanje svih kultura te praćenje tehnološkog napretka.

Kulturna baština obuhvaća sveukupnost materijalnih i nematerijalnih dobara koji predstavljaju nasljeđe prošlih generacija, očuvano radi identiteta, tradicije i povijesti određenih zajednica. Povijesni razvoj pojma kulturne baštine može se pratiti kroz različite faze, od prvih pokušaja očuvanja pojedinačnih spomenika do šireg shvaćanja važnosti zaštite cjelokupnog kulturnog i prirodnog okruženja.¹¹

U ranijim razdobljima, kulturna baština bila je uglavnom vezana uz monumentalne građevine poput crkava, palača, dvoraca i drugih značajnih spomenika moći i bogatstva. Tijekom 19. stoljeća, s rastom nacionalnih pokreta u Europi, dolazi do jačanja svijesti o važnosti očuvanja kulturne baštine kao sredstva za očuvanje nacionalnog identiteta. U tom se razdoblju počinju razvijati i prvi zakoni o zaštiti spomenika. Sredinom 20. stoljeća, nakon razaranja prouzročenih svjetskim ratovima, dolazi do međunarodne inicijative za očuvanje baštine. Osnivanje UNESCO-a 1945., kao i uvođenje Konvencije o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine 1972., dodatno je naglašena globalna važnost očuvanja kulturnih dobara.

Tijekom posljednjih nekoliko desetljeća, koncept kulturne baštine proširio se i na nematerijalne aspekte poput običaja, jezika, glazbe, plesa, pa čak i svakodnevnih životnih

¹¹ Jelinčić, D. A. (2008.). *Abeceda kulturnog turizma: kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima*. Zagreb. Meandarmedia, str. 20.-25.

praksi. Ovaj širi pogled na baštinu naglašava važnost ne samo fizičkih ostataka prošlosti, već i nematerijalnih kulturnih vrijednosti koje čine identitet zajednica širom svijeta. Kulturna baština danas je priznata kao ključni element u očuvanju raznolikosti i poticanju interkulturalnog dijaloga te predstavlja vezu između prošlosti i budućnosti, čuvajući identitet i vrijednosti za nadolazeće generacije.

2.4. Materijalna i nematerijalna baština

Materijalna kulturna baština postaje ključni element svake zajednice te predstavlja vrlo bitan dio kulturnog identiteta svakog naroda. Ona obuhvaća sve objekte, građevine, umjetnička djela, arhive i druga materijalna dobra koja su se uspjela sačuvati te svjedočiti o prošlosti i tadašnjim kulturama.¹² Osim materijalna kulturna baština možemo je nazvati i nepokretnom kulturnom baštinom. Ona je opipljiva i fizička te može predstaviti predmete i baštinu koji pripadaju određenoj kulturi i krajoliku te imaju velik značaj za znanost, arheologiju i arhitekturu. Osim nekih fizičkih predmeta, u materijalnu kulturnu baštinu možemo ubrajati i sela ili gradove ili pak neke dijelove tih krajolika koje ih krasi, kao što su dvorci, kašteli, utvrde, spomenici, crkve, arheološka nalazišta, a i brojna druga i slična njima dobra. Nepokretnom kulturnom baštinom moguće je i upravljati tako što se ona interpretira, zaštiti, održava i identificira. Upravo ona sadrži sve elemente koji su važni za razvoj svih kulturnih proizvoda koji mogu utjecati na unapređenje turističke ponude. Već spomenuti UNESCO svoju podjelu materijalne kulturne baštine dijeli na kulturnu i prirodnu baštinu.¹³

Kulturna baština označava povijesne objekte i lokalitete te kulturno-povijesne spomenike, dok se s druge strane u prirodnu baštinu mogu svrstati parkovi, polja, parkovi prirode, planine i svi prirodni lokaliteti i cjeline koje se sastoje od nekih fizičkih i prirodnih formacija te geološke ili fizičko-geografske formacije.¹⁴ Osim toga, mogu se ubrajati i točno određeni lokaliteti u kojima bivaju ugrožene životinjske i biljne vrste te prirodni lokaliteti koji su od iznimnog univerzalnog značaja. Prema podacima iz 2024., trenutno se na popisu materijalne kulturne baštine nalazi 1223 dobara, od kojih je 952 kulturnih dobara, 231 prirodnih dobara i 40 mješovitih dobara.¹⁵ U Hrvatskoj se trenutno na UNESCO-vom Popisu svjetske baštine nalazi

¹² Ministarstvo kulture i medija, *Nepokretna kulturna baština*, Dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturnabastina/vrste-kulturne-bastine/nepokretna-kulturna-bastina/369>, (21. srpnja 2024.).

¹³ Leksikografski zavod Miroslav Krleža, *Svjetska prirodna i kulturna baština*, Dostupno na: <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=59130>, (21. srpnja 2024.).

¹⁴ Na i. mj.

¹⁵ UNESCO, *Popis svjetske baštine*, dostupno na: <https://whc.unesco.org/en/list/> (21. srpnja 2024.).

deset dobara, od kojih je osam kulturnih dobara u dva prirodna, a ona su: Povijesni kompleks Splita i Dioklecijanova palača, Stari grad Dubrovnik, Nacionalni park Plitvička jezera, Kompleks Eufrazijeve bazilike u povijesnom središtu Poreča, Povijesni grad Trogir, Katedrala Svetog Jakova u Šibeniku, Starogradsko polje, Stećci (srednjovjekovni nadgrobni spomenici), obrambeni sustavi Republike Venecije 16. i 17. st. u Zadru i Šibeniku te Bukove prašume i izvorne bukove šume Karpata i ostalih regija Europe.

Osim spomenute materijalne, kulturna se baština može podijeliti i na nematerijalnu baštinu. Nematerijalna kulturna baština je jednako značajna odrednica za očuvanje kulturnih dobara i identiteta. Za razliku od materijalne baštine, nematerijalna baština ima sposobnost razvijanja ljudske kreativnosti i kulturne raznolikosti te može imati velike važnosti kako u međunarodnom tako i nacionalnom razvoju. Kulturna se baština ne mora odnositi samo na kulturno-povijesne građevine, spomenike ili lokalitete, već svoj značaj može pronaći u nematerijalnoj baštini. Teže ju je vrednovati nego materijalnu. Osim nematerijalna baština možemo je nazvati i usmena baština. Ona predstavlja običaje, vjerovanja, vještine, znanja koji se mogu prenijeti predajom, a društvo i pojedinci ih uspiju prepoznati kao svoju baštinu.¹⁶ Prema UNESCO-u, nematerijalnu kulturnu baštinu definiramo kao „vrstu baštine koja uključuje tradicije ili žive izraze naslijeđene od predaka i prenesene na potomke, kao što su izvedbene umjetnosti, usmena predaja, društvene prakse, rituali, svečani događaji, znanja i prakse koje se tiču prirode i svemira te znanja i vještine vezane za tradicijske obrte.“ Nematerijalna kulturna baština se može smatrati osjetljivom baštinom jer može lako doći njezinog izumiranja.

Osim UNESCO-ve definicije, možemo i reći da je nematerijalna kulturna baština predstavnica identiteta nekog naroda ili skupina ljudi koja ima osigurava kontinuirano življenje. Ona može biti tradicionalna, suvremena, inkluzivna, reprezentativna ili se pak može temeljiti na zajednici. Ona se ne predstavlja samo kao naslijeđena tradicija ili običaj, već može biti i moderna urbana ili ruralna praksa u kojoj može sudjelovati više različitih skupina kultura. Neke su zajednice razvile svoje običaje koji mogu sličiti onima koji također prakticiraju neke druge zajednice. Neke su se skupine pak prilagodile navikama i običajima iz susjednog sela ili grada, dok su se neki gradovi čak prilagodili gradovima s druge strane svijeta. Neki su se prilagodili zbog okolnosti, migracija, dok su drugi samo ostavili svoje stare tradicijske običaje. Ovoj baštini nije od prevelikog značaja ako su prakse karakteristične za pojedine kulture ili ne. Ona svoj doprinos pronalazi na način da potakne zajednice na osjećaj

¹⁶ UNESCO, *Nematerijalna kulturna baština*, dostupno na: <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003> (21. srpnja 2024.).

odgovornosti te na identitet koji može pomoći ljudima kako bi se zapravo mogli osjećati kao dio neke zajednice ili društva. Ova baština može poticati na razvitak osobnog znanja o vještinama, tradicijama i običajima koje se mogu prenositi na ostali dio zajednice. Poznata je i kao baština koja se prenositi s generacije na generaciju. Ona se uči odmalena od starijih generacija, ali se isto tako može i ponovno stvarati. Ona se čuva kroz duže razdoblje.¹⁷ Veliki značaj ima čimbenik u samom održavanju kulturne raznolikosti u svijetu. Svoju važnost isto tako pronalazi i u jačanju i rastu globalizacije. Poticanjem na razumijevanje nematerijalne kulturne baštine kod različitih skupina može pomoći i u međukulturnoj komunikaciji te može potaknuti na međusobno poštivanje i razumijevanje. Ona se najčešće ističe putem narodnih običaja, usmene predaje, nekih obrta ili pak tradicijskog umijeća. Oni najpoznatiji elementi nematerijalne kulturne baštine koji se najčešće spominju i njeguju su plesovi, narodni običaji, glazba, svečanosti, obredi, hrana, mitologije, igre i govor.

Na popisu nematerijalnih dobra Hrvatske, upisana na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva su Čipkarstvo u Hrvatskoj, Dvoglasje tijesnih intervala Istre i Hrvatskog primorja, Festa Sv. Vlaha, Zaštitnika Dubrovnika, Godišnji proljetni ophod Kraljice ili Ljelje iz Gorjana, Godišnji pokladni ophod Zvončari s područja Kastavštine, Procesija za Križen na otoku Hvaru, Umijeće izrade drvenih tradicijskih igračaka s područja Hrvatskog zagorja, Sinjska alka, Medičarski obrt na području Sjeverne Hrvatske, Bećarac, Nijemo kolo s područja Dalmatinske zagore, Klapsko pjevanje, Mediteranska prehrana, Međimurska popevka, Umijeće suhozidne gradnje, Umijeće sokolarenja, Tripundanske svečanosti i kolo Sv. Tripuna, Tradicija uzgoja lipicanaca te Transhumanca – seoska seoba stoke.¹⁸ Ovaj uspjeh je dokaz i sama potvrda napornog rada Ministarstva kulture i medija te njihovih službi i stručnjaka s područja etnologije i kulturne antropologije.

¹⁷ Jelinčić, D. A. (2008.). *Abeceda kulturnog turizma: kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima*. Zagreb. Meandarmedia, str. 33.

¹⁸ UNESCO, *Popisi nematerijalne kulturne baštine*, dostupno na: [https://ich.unesco.org/en/lists?text=&country\[\]=00058&multinational=3#tabs](https://ich.unesco.org/en/lists?text=&country[]=00058&multinational=3#tabs) (24. srpnja 2024.).

3. VAŽNOST KULTURNE BAŠTINE

U ovom poglavlju naglasak je stavljen na izuzetnu važnost očuvanja kulturne baštine, s ciljem razumijevanja njezinog šireg značaja za društvo. Detaljno će se analizirati ključni aspekti upravljanja kulturnom baštinom, što uključuje izazove i strategije kojima se osigurava njezina dugoročna zaštita i održivost. Također će biti riječi o ulozi UNESCO-a, najvažnije međunarodne organizacije za zaštitu kulturne baštine, koja postavlja globalne standarde, pruža stručnu podršku i promiče očuvanje kroz svoje programe i liste svjetske baštine. Uz to, bit će obrađeni i utjecaji turizma na kulturnu baštinu, s naglaskom na pozitivne i negativne posljedice. Razmotrit će se kako turizam može pridonijeti promociji i očuvanju kulturnih vrijednosti, ali i kako neodrživi oblici turizma mogu ugroziti baštinu ako se njome ne upravlja odgovorno. Na kraju, ovo poglavlje pružit će cjelovit pregled svih ključnih elemenata očuvanja i održivog upravljanja kulturnom baštinom u suvremenom društvu.

3.1. Očuvanje kulturne baštine

Kulturna i prirodna baština su naša obaveza koju imamo prema generacijama prije, ali i poslije nas. One su osnova identiteta svake zajednice. Ona pripada nama jednako kao što i mi njoj pripadamo. Shvaća se kao baština koja je u nekom periodu stvorena od ljudske ruke, dakle materijalna, a i ona druga, nematerijalna koja može razlikovati socijalnu i duhovnu baštinu.¹⁹ To što nam ona pripada, ne znači da nemamo odgovornost prema njoj da je zaštitimo i očuvamo za buduće generacije. Kod pitanja očuvanja i zaštite baštine važno je prepoznati razliku između prirodne i kulturne baštine. Jedan od načina zaštite kulturne baštine je fizičko spašavanje od propadanja koje uključuje konzerviranje i restauriranje u graditeljstvu i umjetnosti, kod književnosti i etnologije govori se o očuvanju i zaštiti starih rukopisa te digitalizaciji postojeće građe i dostupnosti inozemnih i domaćih interesenata.

Važno je spomenuti kako je Opća skupina UNESCO-a uspjela usvojiti „Konvenciju o zaštiti nematerijalne kulturne baštine u listopadu 2003. Hrvatska ju je zatim 2005. ratificirala.²⁰ Nakon toga donio se Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara koji je navodio različite oblike nematerijalnih dobara, a to su slijedeći: jezik, govor, dijalekt, usmena književnost, folklor te obrti i tradicijska umijeća. Vrlo važan faktor u očuvanju kulturne baštine je i samo obrazovanje ili drugim riječima prenošenje znanja i vještina na mlađe generacije koje djeluje

¹⁹ Cattaneo, M., Trifoni, J. (2006.). *Velika knjiga UNESCO-ove svjetske baštine*. Varaždin. Stanek, str. 9.-12.

²⁰ UNESCO, *Popis svjetske baštine*, dostupno na: <https://whc.unesco.org/en/list/> (21. srpnja 2024.).

kao sustav koji ima ne samo svoje posebne znanstvene ciljeve već i one odgojne ili kulturne koji će osvijestiti mlade, a i starije na vrijednost kulturne baštine. Osim svega navedenog, bilo bi i vrlo važno istražiti one nedovoljno istražene dijelove baštine u raznim znanostima putem raznih znanstvenih istraživanja.

Kulturna baština upravo i zahtijeva značajna sustavna istraživanja onih lokaliteta koji još nisu istraženi, a od velike su vrijednosti. Na taj način potvrdila bi se njihova važnost za današnjicu i sociokulturni identitet. Europska unija može iskustvom svojih trenutnih članica puno pripomoći u očuvanju baštine, a najviše u rješavanju negativnog nasljeđa. Mogu poticati na ideju održivosti. Naravno, zaključak je da nitko osim nas samih ne može utjecati na održavanje i očuvanje kulturne baštine. To možemo pokazati tako što ćemo poticati na proaktivan stav u vezi očuvanja te ga pretvoriti u zakonski dokument te ga provoditi kroz osnovne kulturne politike.

3.2. Upravljanje kulturnom baštinom

Međunarodno priznat fenomen koji vežemo za zaštitu baštinu je upravljanje kulturnom baštinom i kulturnim resursima. Pod resurse smatramo gospodarske segmente koji mogu biti iskoristivi, a baštinu vežemo uz pojmove obveze i održivosti te se smatra da ona nije usmjerena prema nekoj ekonomskoj dobiti. Kulturna baština svoju važnost manifestira kroz procese identifikacije, interpretacije, održivosti i zaštite važnih kulturnih lokaliteta, ali i materijalnih segmenata. Naglasak se stavlja na neke kulturne proizvode koji su se usmjerili na ekonomske turističke aktivnosti gdje se nastoji priključiti oni najbolji primjerci. Upravljanje kulturnom baštinom je zapravo briga o održavanju svih kulturnih vrijednosti i dobara baštine kako bi ih doživjele sadašnje i buduće generacije. Iako suradnja turizma i upravljanje kulturnom baštinom može dovesti do sukoba, oni moraju zajedno surađivati. Iz tog razloga moramo znati interese svih strana te znati poštivati određene granice tijekom stvaranja zajedničke suradnje. Vrlo važan postupak u procesu upravljanja kulturnom baštinom je razvijanje svijesti lokalnih zajednica, a to se može postići kroz edukaciju koja se smatra nekim neizostavnim elementom kod interakcije s publikom.

Proces planiranja upravljanja može biti dinamičan proces koji pruža turističko iskustvo. Upravo zbog svoje dinamičnosti i izloženosti promjenama koje su ponekad neizbježne, važno je intenzivno identificirati ciljeve, vrijednosti, zadatke i sve ostale aktivnosti koje se odrađuju prilikom upravljanjem kulturnom baštinom. Iz tog razloga, vrlo je važno i uključiti lokalnu zajednicu u cijeli proces upravljanja. Vlasništvo prilikom upravljanja kulturnom baštinom

dijelimo na javno, privatno i civilno.²¹ Javna vlasništva su arheološka nalazišta, parkovi, spomenici. Privatna vlasništva su tematski parkovi, kulturni centri, industrijske zgrade i umjetničke galerije, dok se u civilno vlasništvo ubrajaju povijesni centri, kulturne staze i kulturni centri.²²

Privatno se vlasništvo može kupiti ili naslijediti. Kod kupnje kulturnog dobra od javnog sektora, privatni vlasnici moraju poštivati načela o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara. Kako bi se postignulo kvalitetno upravljanje kulturnom baštinom, sektori privatnog, javnog i civilnog sektora moraju zajedno surađivati. Prije velike navale masovnog turizma, nematerijalna kulturna baština nije bila shvaćena kao velika potreba za upravljanjem i očuvanjem. Masovan turizam doveo je do opasnosti od nestajanja nematerijalne kulturne baštine. Njome je jako teško upravljati jer ne podrazumijeva fizičke resurse. Zato su potrebne posebne strategije prilikom upravljanja njome te je vrlo važno obratiti pažnju na sve dionike unutar djelovanja. U tom procesu glavnu ulogu imaju čuvari te lokalna zajednica i nositelji tradicije.²³ Isto je i vrlo važan utjecaj ljudskih resursa kada se uspostavlja upravljanje kulturne baštine te je tijekom djelovanja vrlo važno shvatiti i sam kulturni značaj, političke interese i načine organizacije kvalitetnog upravljanja.

Upravljanje nad kulturnom baštinom je nova pojava koja je prisutna u shvaćanju koristi kulturne baštine i protokola i sustavi provođenja se još uvijek razvijaju. Znamo za pet faza upravljanja koji čine inventar, razvoj početnog zakonodavstva, povećana profesionalnost, pojava konzultacija i pregled dionika te integracija prethodnih praksi utvrđivanja zrelosti.²⁴ Ministarstvo kulture i medija utvrđuje mjere i razvija mehanizme usmjerene na očuvanje kulturne baštine kako bi se zajamčila njezina održivost.

Fokusirajući se na zaštitu i očuvanje kulturne baštine, Ministarstvo kulture i medija ne samo da osigurava održivost kulturnih vrijednosti nego i podupire potencijale za daljnji razvoj unutar Republike Hrvatske. Najviše stručno tijelo za zaštitu i zaštitu kulturnih dobara je Hrvatsko vijeće za kulturna dobra. Sastoji se od predsjednika i osam članova, uključujući predsjednika i tri dodatna člana. Bitno je istaknuti Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, javnu evidenciju kulturnih dobara koju nadzire Ministarstvo kulture i medija. Ministarstvo kulture i medija nadzire administrativne poslove Vijeća koje imenuje ministar kulture, a sredstva za njegovo djelovanje osiguravaju se iz državnog proračuna.

²¹ Jelinčić, D. A. (2010.). *Kultura u izlogu: kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima*. Zagreb. Meandarmedia, str. 65.

²² Isto, str. 66.

²³ Du Cross, H., McKercher, B., (2002.). *Cultural Tourism: The Partnership between Tourism and Cultural Heritage Management*. The Haworth Hospitality Press. str. 53.-54.

²⁴ Na i. mj.

3.3. Uloga UNESCO-a u upravljanju kulturnom baštinom

UNESCO svoje djelovanje pronalazi u zaštiti prirodnih lokaliteta i spomenika kulture koji se vrednuju kao nasljeđe prošlih generacija te ih se treba čuvati za buduće naraštaje. Upravo se ta dobra nazivaju svjetskom baštinom. Od 2006., uz popis materijalne baštine, UNESCO sastavlja i popis nematerijalne svjetske baštine (usmena tradicija, umjetničke izvedbe, društveni običaji, rituali, festivali, znanja i običaji vezani za prirodu te znanja i umijeća tradicionalnih obrta).²⁵ Svjetski komitet za baštinu pomaže UNESCO-u u obnovi i zaštiti objekata. Ono što je važno napomenuti je da se popis svjetske baštine svake godine mijenja, kako dodavanjem tako i uklanjanjem dobara s liste.

Prirodne katastrofe poput poplava, požara i erozije ne mogu se riješiti utjecajem bilo kojeg pojedinca, što je nažalost velika prijetnja kulturnoj baštini. Prisutnost ratnih sukoba velika je prijetnja kulturnoj baštini. Istovremeno urbanizacija, onečišćenje, nekontrolirana izgradnja turističke infrastrukture i sl. također su prijetnje za oštećenje same baštine, kao i za njezino održavanje. Zbog toga UNESCO ima značajnu ulogu u očuvanju svjetske baštine.

Republika Hrvatska dio je brojnih međunarodnih konvencija iz područja zaštite kulturnih dobra zbog svoje bogate kulturne baštine. Stoga treba napomenuti da su međunarodne konvencije iz područja zaštite kulturne baštine proizvod rada međunarodnih organizacija koje imaju interes za zaštitu kulturne baštine. Važno je istaknuti konvencije UNESCO-a, Vijeća Europe te UNIDROIT-a.²⁶ Konvencija UNESCO-a svoj cilj pronalazi u osiguranju identifikacije, zaštite, očuvanja te prezentacije svjetske baštine. Iz tog razloga, gubitak čak jednog dobra može dovesti do osiromašenja baštine svakog naroda. Organizacija UNESCO bori se protiv zagađenja prirodnih lokaliteta te se predstavlja kao glavni čuvar kulturnih dobara današnjice. UNESCO organizacija je poznata kao posebna svjetska ustanova koja ima značajan društveni, kulturni i moralan utjecaj u svijetu. Njihov cilj je prepoznati, proučiti i očuvati sve spomenike, komplekse i lokalitete koji su stvorili i priroda i čovjek, koje su također prepoznate kao povijesne vrijednosti. Svake se godine izdvaja velika svota novaca iz Fonda svjetske baštine kako bi se očuvala, zaštitila te prepoznala važnost svjetske baštine.²⁷

Isto tako UNESCO u svojem djelovanju provodi razne akcije koje se fokusiraju na popravak prirodnih katastrofa koje su se dogodile te koje nastavljaju štetiti materijalnim dobrima. Pet

²⁵ Grabovac V. (2013.). *UNESCO: Sva blaga svijeta*. Samobor. Izdavačka kuća Meridijani, str. 231.

²⁶ Vilagorac Brčić, I. (2010.). *Hrvatska i UNESCO: pregled*. Zagreb. Ex libris, str. 8.

²⁷ Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske., dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/eu-kultura/kulturna-bastina/kulturna-bastina-na-unesco-ovim-popisima/17251> (21. srpnja 2024.).

programa koje UNESCO provodi su obrazovanje, prirodne znanosti, društvene i humanističke znanosti, kultura te komunikacije i informacije. Uz to, svoj cilj pronalaze u rješavanju svih katastrofa i nastalih problema putem navedenih programskih područja. Njihova vizija je izgraditi mir, pospješiti siromaštvo te uspostaviti komunikacije između raznih država kroz kulturu i svoje programe. Pojam kulturnog nasljeđa vrlo je važan. On stvara identitet određene zemlje. Za buduće očuvanje kulturne baštine postoji UNESCO, koji se brine da se sva baština očuva sljedećih godina. Svaka baština, materijalna ili nematerijalna, posebna je sama po sebi i upravo u tome može pronaći svoju najveću jedinstvenost jer u svijetu ne postoje dvije iste kulturne baštine s oznakom UNESCO-a. Stoga trebamo biti ponosni na svako dobro koje imamo u Hrvatskoj i brinuti se o njemu.²⁸

3.4. Utjecaji turizma na kulturnu baštinu

Turizam je složen pojam koji se može definirati na različite načine zbog svojeg širokog raspona aktivnosti. Također, različite grupe unutar turističke industrije mogu imati različita shvaćanja i interpretacije tog pojma. Danas postoji širok spektar različitih vrsta turizma, pri čemu se pojedine vrste smatraju više ili manje korisnima za očuvanje kulturne baštine. Mnogi stručnjaci i organizacije, uključujući UNESCO, ističu da kulturni turizam (koji obuhvaća nasljedni turizam kao specijalizirani segment) i kreativni turizam imaju značajnije pozitivne učinke na kulturnu baštinu u usporedbi s tradicionalnim masovnim turizmom. Svakodnevno svjedočimo kako turizam utječe na različite aspekte života i kulture. Globalni trendovi i brze urbane promjene često ugrožavaju tradiciju i kulturne specifičnosti, narušavajući jedinstvene karakteristike koje čine identitet i autentičnost određenih mjesta, zajednica ili regija. Krajem 20. stoljeća postalo je očito da sve veći broj turista odabire destinacije s ciljem dubljeg upoznavanja s kulturom i baštinom tih mjesta, što je dovelo do razvoja posebne grane turizma poznate kao kulturni turizam.

Kulturni turizam danas igra ključnu ekonomsku ulogu jer integrira prometni, ugostiteljski i kulturni sektor, generira nova radna mjesta i potiče gospodarski razvoj.²⁹ U kulturnom sektoru, turizam se sve više koristi kao strategija za očuvanje tradicionalnih kultura i unapređenje kulturnih i kreativnih industrija. Međutim, brzi razvoj masovnog turizma u posljednjim desetljećima dovodi do upozorenja stručnjaka o negativnim posljedicama

²⁸ Hameršak, M., Pleše I. i Vukušić, A. M. (2013.). *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*. Zagreb. Institut za etnologiju i folkloristiku, str. 131.-132.

²⁹ Du Cross, H., McKercher, B. (2015.). *Cultural Tourism – second edition*. New York Routledge, str. 3.

iskorištavanja baštine u turističke svrhe. Prema Međunarodnom vijeću za spomenike i spomeničke cjeline (eng. International Council on Monuments and Sites, ICOMOS), baština je široki koncept koji uključuje materijalne resurse, kao što su prirodni i kulturni okoliši, pejzažne cjeline, povijesna mjesta, lokaliteti i izgrađeni okoliš, kao i nematerijalne resurse poput zbirki, nekadašnjih i sadašnjih kulturnih običaja i znanja te načina života.³⁰ Kada turisti dolaze s drugačijim očekivanjima od lokaliteta, koja se kasnije ne podudaraju s njihovim stvarnim iskustvom, to može dovesti do osjećaja dosade ili nezadovoljstva, što često rezultira neprimjerenim ponašanjem. Takvo ponašanje može uključivati jednostavne radnje poput bacanja smeća ili fotografiranja na mjestima gdje je to zabranjeno, ali također može prouzročiti ozbiljniju štetu, kao što je uzimanje dijelova povijesnih lokaliteta kao suvenira.³¹ Primjereno ponašanje turista oslanja se na ispunjavanje njihovih očekivanja, uz istodobno podizanje svijesti o posljedicama neodgovornog ponašanja koje može ugroziti osjetljive okolišne i kulturne resurse.

Turizam može imati značajan utjecaj na kulturnu baštinu, kako pozitivan tako i negativan. S jedne strane, turizam potiče očuvanje i obnovu kulturnih znamenitosti jer privlačenje posjetitelja donosi financijska sredstva potrebna za održavanje spomenika, muzeja i drugih važnih kulturnih objekata.³² Također, turistički posjeti mogu pridonijeti širenju znanja o lokalnim običajima i tradicijama te promovirati kulturnu raznolikost. S druge strane, turisti mogu vršiti pritisak na kulturnu baštinu, posebice u popularnim destinacijama. Masovni turizam često vodi do prekomjernog posjećivanja kulturnih lokaliteta, što može rezultirati fizičkim oštećenjem spomenika, erozijom povijesnih građevina ili zagađenjem okoliša. Neodgovorno ponašanje, poput bacanja otpada, vandalizma ili uzimanja suvenira s arheoloških lokaliteta, može dugoročno narušiti vrijednost kulturnih dobara.³³

Kako bi se ublažili negativni utjecaji turizma, važno je razviti održive turističke prakse koje će očuvati kulturnu baštinu za buduće generacije. Edukacija turista o važnosti očuvanja lokalne kulture i tradicija, postavljanje pravila posjećivanja te odgovorno upravljanje turističkim resursima ključni su koraci za postizanje ravnoteže između očuvanja kulturne baštine i turističkog razvoja. Iskorištavanje kulturne baštine u turističke svrhe i korištenje kulturnog turizma za gospodarski razvoj donosi brojne prednosti, ali ne smije se zanemariti važnost očuvanja baštine. Iako kulturna baština može imati ekonomsku vrijednost, njezin

³⁰ ICOMOS (1999.). Povelja o kulturnom turizmu. Paris. str. 24., dostupno na: <https://www.icomosictc.org/p/international-cultural-tourism-charter.html> (21. kolovoza 2024.).

³¹ Du Cross, H., McKercher, B. (2015.). *Cultural Tourism – second edition*. New York Routledge, str. 3.

³² Isto, str. 39.

značaj kao nasljeđa prošlih generacija i temelja kulture treba biti prioritet.³⁴ To je posebice važno za Hrvatsku, gdje turizam postaje ključan izvor prihoda, a prekomjerni pritisak turista već prouzrokuje vidljive posljedice.

Primjena održivih praksi u kulturnom turizmu može pomoći u zaštiti baštine, ali bez uvođenja konkretnih mjera, strožih pravila i nadzora na turističkim lokacijama, održivost neće biti postignuta. Važno je da održivi turizam ne bude samo usporavanje štete, već da se naglasak stavi na stvarnu zaštitu kulturnog nasljeđa kako bi se spriječilo njegovo dugoročno oštećivanje.

4. PROMOCIJA KULTURNE BAŠTINE KUMROVCA

U ovom poglavlju rada detaljno se istražuju postojeća kulturna baština i prirodni potencijali Kumrovca, s posebnim naglaskom na njihovu ulogu u razvoju turizma. Najprije će se analizirati kulturno-povijesne odrednice kumrovečkog kraja, čime će se pružiti širi uvid u povijesne i kulturne aspekte koji oblikuju identitet ovog područja. Uz to, bit će navedena i nematerijalna kulturna baština koja je prepoznata i zaštićena, što uključuje običaje, tradicije, zanate i druge elemente koji obogaćuju kulturni identitet Kumrovca. Osim toga, poglavlje će obuhvatiti analizu kulturnih potencijala kao turističkog proizvoda, s posebnim fokusom na Hrvatsko zagorje. Ovdje će se razmatrati kako se kulturna baština može pretvoriti u atraktivan turistički sadržaj te na koji način može pridonijeti održivom razvoju turizma.

4.1. Kulturno – povijesne odrednice kumrovečkog kraja

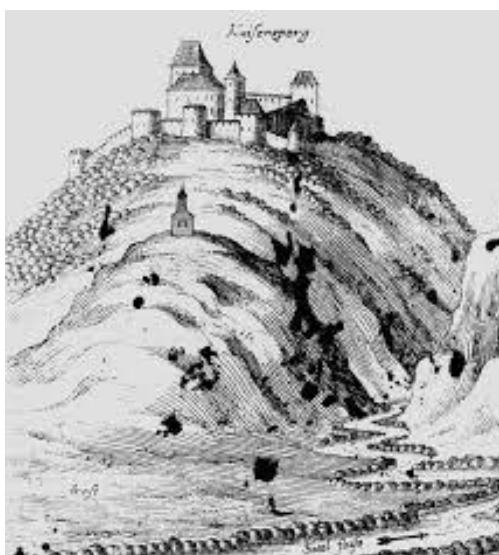
Hrvatska je kroz prošlost stalno mijenjala svoj opseg i granice, ali ipak je godinama ostala nepromijenjena njezina sjeverozapadna granica, a to je granica između Hrvatskog zagorja i Slovenije. Iako se povijest Kumrovca najčešće veže za Josipa Broza Tita, njegova povijest seže još od doba neolita.³⁵ To možemo znati po pronađenim predmetima kao što su sjekire, brončane narukvice ili razno posuđe. Nije ni čudno što se toliko predmeta pronašlo s obzirom da se dolinom Sutle prolazile prometnice od naseljenih područja oko Ptuja pa sve do Siska. Kumrovec, naselje u dolini rijeke Sutle, na krajnjoj sjeverozapadnoj granici Hrvatske s Republikom Slovenijom, prvi put se spominje u dokumentima 1463. kao jedno od istočnih

³⁵ Gušić, M. (1979.). Staro selo Kumrovec. u: *Kumrovec* (monografija). Kumrovec, str. 15.

mjesta Cesargrada.³⁶ Ovaj srednjovjekovni dvorac prije se povezivao s obitelji grofova Celjski, a zatim prelazi na grofove od Erdödy, glasovite hrvatske plemićke obitelji, čiji su članovi kroz povijest bili posebice aktivni. Na širokom spektru kulturno-povijesnih spomenika koji datiraju iz neolitika, potom od srednjega vijeka pa do našeg vremena, kumrovečki kraj postao je poznat i izvan granica naše zemlje kao rodno područje Josipa Broza Tita.

Danas je kuća u kojoj se Tito rodio samo jedan od eksponata u Muzeju Staro selo u Kumrovcu. Bez obzira na način na koji će pojedina povijesna istraživanja suditi o ulozi i značaju Josipa Broza Tita, ne može se poreći da je njegovo djelovanje ostavilo dubok dojam na našu zemlju u ovom stoljeću. Oko kuće u kojoj se rodio sačuvan je jedinstveni, autentični seoski ambijent i ona je, sama po sebi, svojevrsni spomenik koji slikovito i cjelovito govori o životu u Zagorju na selu kakvo je bilo, načinu života koji je sada na kraju 20. stoljeća ustupio mjesto modernoj civilizaciji.

Ime Kumrovec vjerojatno potječe od riječi kumerni, što znači siromašni, jadni i nevoljni ljudi koje su feudarci Cesargrada nazivali kmetovima.³⁷ Postoje i mišljenja da je naziv Kumrovec nastao od keltske riječi „kumr“, što znači „blato“, riječ koja je dovoljno dobro opisala stanje i zemljišta i cesta u dolini rijeke Sutle. Ime potoka i sela Škrnik potječe iz istog izvora i ima isto značenje.

Slika 1. Cesargrad

Izvor: <https://www.enciklopedija.hr/clanak/cesargrad>, 23. srpnja 2024.

³⁶ Horvat, A. (1979.). Pregled spomenika kulture s područja općine Klanjec, *Kaj*, III/Zagreb, str. 151.-154.

³⁷ Visit zagorje.hr, *Cesargrad*, dostupno na: <https://visitzagorje.hr/atrakcije/cesargrad/> (23. kolovoza 2024.).

U posljednjoj četvrtini 15. stoljeća u dolini rijeke Sutle dogodilo se 13 turskih provala. Posljedica toga bila su razrušena naselja, spaljena sela, opustjela zemlja te opće osiromašenje seljaka. Sve veće izrabljivanje seljaka dovodi do hrvatsko-slovenske seljačke bune pod Gupčevim vodstvom. Sukob je započeo 28. siječnja 1573. napadom na Cesargrad, zatim se uz Varaždin proširio na ostatak Hrvatskog zagorja, područje oko Save i Kupe te slovensko područje Štajerske i Kranjske. Pobunjeni kumrovečki seljaci pod vodstvom Ilije Gregorića opustošili su cesargradski kraj, zauzeli ga, opljačkali i zapalili. Završnu fazu sukoba karakterizira gubitak Ilije Gregorića kod Bistrice, na rijeci Sutli, gdje je i započeo. Nakon propasti južnih krajeva Hrvatske 1493. počinje seoba hrvatskih obitelji u sjeverne krajeve pa se 1544. na ovim prostorima, u selu Brezje pod nadzorom cesargradskih grofova, nastanjuje obitelj Broz.³⁸

Formalnim iskorjenjivanjem kmetstva 1848. život lokalnih seljaka ostao je u biti nepromijenjen. Sve češće im se stavljaju nove obveze i tereti, zatim prisilna vojna služba, potres 1880., filoksera koja je pogodila vinograde, nerazvijena poljoprivreda i mnogobrojno domaćinstvo koje se nije moglo prehraniti. Dugovi i teške ekonomske prilike negativno su utjecale na brojne obitelji u Kumrovcu, okolnim mjestima i Hrvatskom zagorju, zbog čega je većina radno sposobnog stanovništva otišla u druga područja Hrvatske, Mađarske ili Austrije. U gospodarskoj stagnaciji zagorsko selo zaostaje u tipičnoj srednjovjekovnoj strukturi poljoprivrede, u kojoj su pojedinačna domaćinstva smještena izolirano od ostalih domaćinstava u selu.

Kao zbir razbacanih „hiža mazanki”, Kumrovec se polako razvijao sve do poslije Drugog svjetskog rata, kada se kao rezidencija Josipa Broza Tita počeo ubrzano obnavljati. „Politički turizam“ počeo je rasti, što dovodi do stvaranja i očuvanja ruralnog područja, preko djelovanja jedinog javno dostupnog muzeja - Muzeja Staro selo. Danas Kumrovcu nedostaju značajniji industrijski ili drugi razvojni sadržaji, ali ima povijest koja mu se polako vraća s prirodnim i kulturnim turističkim kapacitetima koji su mu nedostajali krajem 20. stoljeća. Stoga je još važnije sačuvati ovo selo, ne samo kao dio kulturno-povijesne baštine Hrvatskog zagorja, već i kao važan i neizostavan dio kulturno-povijesne baštine Hrvatske.

³⁸ Visit zagorje.hr, *Cesargrad*, dostupno na: <https://visitzagorje.hr/atrakcije/cesargrad/> (23. kolovoza 2024.).

4.2. Zaštićena nematerijalna kulturna baština Kumrovca

Muzej Staro selo Kumrovec održava, prikuplja, proučava i čuva kulturnu baštinu tradicionalista kraja, s namjerom održavanja, zaštite, prezentiranja i promicanja načina života lokalnog stanovništva. U izvornom ambijentu etno-muzeja na otvorenom, sredinom 80-ih godina prošlog stoljeća postavljeni su stalni postavi pod nazivom „Izrada pučkih svirala i drvenih dječjih igračaka” i „Licitarski, medičarski i svjećarski obrt” s predmetima i ukrasima koji su ručni rad. U segmentu „Marketinški koncept razvoja MSS-a“ osmišljen je plan revitalizacija tradicijskih obrta s fokusom na analizu selektivnih aspekata tradicijske baštine. Pozornost je posvećena prezentaciji i obnovi muzejskog prostora.

Na temelju potkrijepljene dokumentacije, Ministarstvo kulture RH utvrdilo je da medičarski obrt s područja sjeverozapadne Hrvatske i Slavonije, kao i umijeće izrade tradicijskih dječjih igračaka Hrvatskog zagorja, imaju svojstvo kulturnog dobra. Upisani su u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske. UNESCO-ov Odbor za nematerijalnu kulturnu baštinu svijeta unio je na Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine svijeta drvene igračke Hrvatskog zagorja i medičarski obrt s područja sjeverozapadne Hrvatske i Slavonije.³⁹

Time je potkrijepljena i osnažena inicijativa revitalizacije i prezentacije proizvoda. Zaštita kulturnih tradicija i poboljšanje uvjeta bili su i instrumenti i rezultat sustavnog i kontinuiranog znanstvenog i stručnog istraživanja na proučavanju i očuvanju naslijeđenih obrtničkih sposobnosti.

Dio nematerijalne baštine koju predstavlja i opisuje Muzej Staro selo Kumrovec su drvene dječje igračke. Drvene igračke za djecu povijesno su prepoznate kao tradicionalni hrvatski proizvodi s dugom poviješću. Upravo se u ovim krajevima tijekom 19. stoljeća razvio osebujan način izrade igračaka, koji je bio specifičan za pojedina sela poput Laza, Stubice ili Marije Bistrice, koja su sva zadržala taj običaj do danas.⁴⁰ Sva ova sela nalaze se u blizini najvećeg hodočasničkog odredišta u Hrvatskoj – Marije Bistrice. Od vrlo jednostavnih igračaka svirala, raznolikost se u pojedinim razdobljima povećala na oko 120 različitih igračaka. Proces proizvodnje prenosio se s roditelja na dijete i još uvijek je živ. Prepoznatljive su po jedinstvenom dizajnu koji ručno izrađuju muškarci, a većinu ukrašavaju žene. Dvije

³⁹ Ministarstvo kulture i medija. (2024.). *Nematerijalna dobra upisana na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva*, dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/eu-kultura/kulturna-bastina/vrste-kulturne-bastine/nematerijalna-kulturnabastina/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastinecovjecanstva/5337> (23. kolovoza 2024.).

⁴⁰ Šarić, D. (2013.). Zaštićena nematerijalna kulturna baština Hrvatskog zagorja : Licitarsko-medičarski i svjećarski obrt i izrada tradicijskih dječjih igračaka. // *Kaj: časopis za književnost, umjetnost i kulturu*, 46, 1/2 str. 110.

nikada ne mogu imati isti sastav, a svaka je izrađena ručno. Koristi se meko drvo poput vrba, lipa, bukva i javora, koje majstor nakon sušenja glača, a zatim reže i oblikuje s pomoću posebnog alata. U svrhu slikanja koriste se ekološke boje, a kao temelj obično se koriste crvena, žuta ili plava boja.⁴¹ Prekrivene su cvjetnim i geometrijskim uzorcima. Danas se proizvodi pedesetak različitih vrsta igračaka, od raznih instrumenata, tambura, do igračaka na bazi životinja, a sve su namijenjene za korištenje.

Umijeće izrade tradicijskih drvenih igračaka Hrvatskog zagorja uvršteno je 2009. na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne baštine čovječanstva te se također našlo na Listi zaštićenih dobara nematerijalne baštine u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske.

42

Slika 2. Umijeće izrade tradicijskih drvenih igračaka

Izvor: (<https://visitzagorje.hr/drvene-igracke-licitari/>, 23. srpnja 2024.).

Osim drvenih igračaka, nematerijalna kulturna baština koju njeguje Kumrovec su licitarski proizvodi i svijeće. Medičarski obrt se na prijelazu sa 16. na 17. stoljeće pojavio na području sjeverozapadne i Panonske Hrvatske. Sama proizvodnja svijeća i sitnih kolačića koji se peku u drvenim izrezbarenim kalupima, prerasla je u danas poznat obrt medičara i svjećara. Licitari su kolačići koji su ukrašeni raznim bojama, a najčešće žarko crvenom. Rade se od medenog tijesta te njihova povijest dolazi iz čak 13. stoljeća. Proizvodi se proizvode u različitim oblicima pa i veličinama, od kojih su najpoznatija srca, bebe, ptice, potkove,

⁴¹ Biškupić, I. (1992.). *Umijeća medičarsko-svjećarskog obrta*. Gornja Stubica: Muzej Seljačkih buna. Gornja Stubica, str. 186.-186.

⁴² Muzej Staro selo Kumrovec., dostupno na: <https://www.mss.mhz.hr/stranica/o-muzeju> (23. kolovoza 2024.).

vijenci, konji i gljive. Često su omiljen ukras za božićnu jelku, a neki se čak i darivaju bližnjima za vrijeme posebnih prigoda. Osim Kumrovca, Marija Bistrica je jedno od glavnih lokaliteta gdje se može posjetiti etno-zbirka licitarskog obrta u kojoj turisti mogu vidjeti povijest izrade licitara te se upoznati s alatima koji su se koristili, kao i rječnikom i tehnikama.

Slika 3. Licitarska srca

Izvor: (<https://visitzagorje.hr/drvene-igracke-licitari/>, 23. srpnja 2024.).

Svrha Muzeja Staro selo Kumrovec je prikaz sadržaja koji se nude turistima, a to su uređene stalne izložbe, prezentacija i revitalizacija tradicijskih obrta u nastojanju poticaja svijesti posjetitelja, ponajviše onih mladih na vrijednosti i održivost zaštićenih tradicijskih obrta i kulturnih dobara koje za tržište izrađuju pravi izvorni majstori. Ovaj muzej u ljetnim mjesecima nudi svojim posjetiteljima organizirane prezentacije i revitalizacije same izrade i ukrašavanja tradicijskih drvenih igračaka i licitara.⁴³

U svrhu istraživanja i proučavanja tradicijskih obrtničkih znanja i umijeća, Muzeji Hrvatskog zagorja osnovali su u okviru Muzeja Staro selo Kumrovec muzejski projekt Centar tradicijskih zanata i umijeća 2007., financiran od strane Europske unije, u svrhu istraživanja i dokumentiranja znanja i sposobnosti tradicijskog obrta.

⁴³ Muzej Staro selo Kumrovec. (2024.), dostupno na: <https://www.mss.mhz.hr/stranica/o-muzeju> (23. kolovoza 2024.).

U Bazi podataka pohranjeni su najnoviji podaci o majstorima koji se bave dječjim igračkama i medicarima te su evidentirane mogućnosti korištenja njihovog iskustva i znanja i to ne samo na području muzejske prezentacije već i na razini kulture, obrazovanja i turizma s važnim ciljem promoviranja prosperiteta nematerijalne kulturne baštine Kumrovca i Hrvatskog zagorja u cijelosti.

Registrirana i preventivno zaštićena kulturna baština Kumrovca evidentirana je u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske. Zbog svoje dugogodišnje povijesti razvoja turizma i kulture, Kumrovec je uvijek bilo mjesto na kojem se znatno vidjelo mjesto za napredak i potencijal za još veći i bolji razvoj kulture lokaliteta. Registrirana i preventivno zaštićena kulturna baština evidentirana je u Registru kulturnih dobara Republike Hrvatske. Ona je prikazana u tablici 1.

Naziv kulturnog dobra	Oznaka	Vrsta
Muzej Staro selo Kumrovec – muzejska građa	Z-4434	Pokretno kulturno dobro – muzejska građa
Muzej Staro selo	Z-5301	Nepokretno kulturno dobro – kulturno – povijesna cjelina
Rodna kuća Josipa Broza Tita	Z-4717	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Ravno Brezje, Prapovijesni arheološki lokalitet	Z-4461	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno, preventivna zaštita
Spomenik Lijepoj našoj	Z-3113	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Kurija Razvor	Z-2305	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno
Crkva Majke Božje Snježne	Z-2442	Nepokretno kulturno dobro – pojedinačno

Izvor: Ministarstvo kulture, Registar kulturnih dobara, 2014.

Jedna od najpopularnijih turističkih destinacija Kumrovca je etnološki muzej Staro selo Kumrovec. To je muzej na otvorenom koji čuva izvorne kuće iz 19. i 20. stoljeća. Do sada je izgrađeno oko 40 stambenih, poslovnih i pomoćnih objekata, što Staro selo čini jednim od najpopularnijih objekata ovog tipa u Hrvatskoj. Posjetitelji mogu razgledati etnološke postavne

koje opisuju tipičan način života u okolini rijeke Sutle do kraja 19. stoljeća, a to prikazuju putem manifestacija i radionica poput Zagorske svadbe, Život mladog bračnog para, Od konoplje do platna, Kovački zanati, Kolarski obrt, Lončarstvo, Od zrna do pogače. Putem provedenih valorizacija turističkih resursa Krapinsko-zagorske županije može se zaključiti da je Staro selo Kumrovec, zajedno sa svetištem koje se nalazi u Mariji Bistrici te Hušnjakovim brdom i Velikim Taborom, počelo predstavljati značajnu turističku atrakciju čak i na međunarodnoj razini koja se može iskoristiti u svrhu razvoja selektivnih oblika turističke ponude.

Kiparskim radom Antuna Augustinčića 1948. koji je postavio kip J. B. Tita ispred njegove rodne kuće, započela je povijest Starog sela. Danas se Titova rodna kuća nalazi na početku Muzeja Staro selo i sadrži sve povijesne i etnološke izložke. Ona je renovirana i vraćena u prvobitno stanje.

Na ulasku u Općinu Kumrovec, na cesti pravca Kumrovec-Klanjec, nalazi se spomenik hrvatskoj himni pod nazivom Lijepa naša, jedan od najznačajnijih spomenika u Hrvatskom zagorju.⁴⁴ Spomenik je smješten u zaštićenom krajoliku koji se zove Zelenjak i koji je okružen zelenilom i šumama klanca rijeke Sutle, poznatim ruševinama Cesargrada te kapelom Majke Božje Risvičke. Spomenik je visok 13,2 metara i na njega je uzidana spomen ploča s početnim stihovima himne.

Slika 4. Spomenik hrvatskoj himni

Izvor: (<https://visitzagorje.hr/kultura/spomenik-hrvatskoj-himni/>, 14. srpnja 2024.).

⁴⁴ Muzej Staro selo Kumrovec. (2024.), dostupno na: <https://www.mss.mhz.hr/stranica/o-muzeju> (24. kolovoza 2024.).

Na padini ispod Razvora smještena je kurija obitelji Erdödy, izgrađena oko 1780. u stilu kasnog baroka. Ova plemićka obitelj, osim svojih posjeda u Varaždinu, posjedovala je i Novi Dvor Klanječki, kao i ovaj manji dvorac - kuriju. U prizemlju kurije nalazila se prostrana kuhinja s krušnom peći i prostorom za pripremu hrane, dok je u stražnjem dijelu bio vinski podrum s bačvastim svodom. Drvene stube vodile su na kat, gdje se iz prostranog hodnika ulazilo u dječje sobe. Kroz masivna dvokrilna vrata dolazilo se u središnju sobu, dok su manji saloni s obje strane služili za blagovanje i odmor. Danas je kurija obnovljena i preuređena u Vilu Mlinarić.⁴⁵ U ovoj kuriji svoje najranije djetinjstvo provela je grofica Sidonija Erdödy Rubido, najistaknutija pjevačica svog vremena u 19. stoljeću. Sidonija je bila poznata kao prva hrvatska operna primadona i gorljiva pristaša Ilirskog preporoda. Posebice je značajna jer je prva javno izvodila pjesme na hrvatskom jeziku, uključujući „Još Hrvatska ni propala“ i ariju Ljubice iz prve hrvatske opere „Ljubav i zloba“.

Slika 5. Kurija Erdödy u Razvoru

Izvor: (<https://kumrovec.hr/kurija-u-razvoru/>, 14. srpnja 2024.).

Na brežuljku iznad Zelenjaka nalazi se kapela Gospe Snježne, ova kapelica u narodu ima naziv Majke Božje Karmelske ili Majke Božje Risvičke. Ova se kapelica prvi puta spominje davne 1639. Kapelica se kroz godine pregrađivala, a od svojeg prvotnog odlika i inventara sačuvan je samo kip Majke Božje. Osim kipa, najznačajniji i najvrjedniji dio inventara je oltar pod nazivom Čudotvorna Gospa. Unatrag nekoliko godina, Općina Kumrovec je zajedno s Ministarstvom kulture pristupila preuređenju i samoj obnovi krovišta i unutarnjeg dijela kapelice.

⁴⁵ Općina Kumrovec, *Kurija Erdödy u Razvoru*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/kurija-u-razvoru/> (24. kolovoza 2024.).

4.3. Kulturna baština Hrvatskog zagorja kao turistički proizvod – Muzej Staro selo Kumrovec

Muzej Staro selo Kumrovec prikuplja, istražuje i čuva bogatstvo tradicijske kulture Hrvatskog zagorja, a sve s ciljem očuvanja, zaštite, prezentacije i promocije pučkog načina života.⁴⁶

Kada se govori o razvoju Muzeja Staro selo tada se govori o davnoj 1947., kada su narodi iz svih bivših krajeva Jugoslavije htjeli posjetiti Kumrovec radi razgledavanja rodne kuće Josipa Broza Tita. U to vrijeme predstavila se ideja da se jezgra Kumrovca obuhvati mjerama spomeničke zaštite te je te godine Urbanistički institut NR Hrvatske izradio osebujan plan prostora i u tu je svrhu prof. Marijana Gušić, koja je tada bila direktorica Etnografskog muzeja u Zagrebu, napisala studiju o Kumrovcu.⁴⁷ Tada se mogao primijetiti nagli razvoj Kumrovca.

Slika 6. Muzej Staro selo Kumrovec

Izvor: (<https://www.mss.mhz.hr/>, 20.srpnja 2024.)

⁴⁶ Šarić, D. (2013.). Zaštićena nematerijalna kulturna baština Hrvatskog zagorja : Licitarsko-medičarski i svjećarski obrt i izrada tradicijskih dječjih igračkaka. // *Kaj: časopis za književnost, umjetnost i kulturu*, 46, 1/2 str. 110.

⁴⁷ Lovrić Šprem, B. (2013.). *Šezdeset godina Muzeja "Staro selo" Kumrovec*. Muzeji Hrvatskog zagorja – Muzej Staro selo Kumrovec, str. 1.-3.

Povijest Muzeja Staro selo Kumrovec, njegovo konstruiranje i postojanje bilježi se od 1953., kada se rodna kuća Josipa Broza Tita ustanovila kao Memorijalni muzej maršala Tita.⁴⁸ Marijana Gušić je te godine izradila prvi Prijedlog uređenja Starog sela Kumrovec kao sustavnog djela plana regije pravca Zelenjak do Razvora, koji je uspješno izradio Urbanistički institut Hrvatske. Putem tog prijedloga, te Zakona o zaštiti spomenika kulture, Konzervatorski zavod u Zagrebu donijelo je rješenje kojim se utvrdilo da turistička cjelina naselja Kumrovec s ruralnom jezgrom mjesta, a to je rodna kuća maršala Tita, dobije svojstvo spomenika kulture te se odredio upis spomenika u sam Registar nepokretnih spomenika kulture. Od tada se za ovaj kulturni spomenik i njegovu zaštitu brine Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu. Do 1963. muzej je bio od upravom Etnografskog muzeja u Zagrebu, tada je prešao pod upravu Muzeja revolucije naroda Hrvatske te je nekoliko godina kasnije oformljen u Muzej Kumrovec.⁴⁹ Nažalost, samostalnost muzeja bila je kratkotrajna, samo nepune tri godine. Svakako su društveno – politička kretanja zahtijevala drugačija rješenja. Koncept Starog sela etno – muzeja morao se shvatiti kao sredstvo očuvanja zagorskog ruralnog ambijenta, a ne kao neki cilj, zato što se osnovni sadržaj, a to je bila Titova rodna kuća, nije smio zasjeniti.

Muzej tada postaje radna jedinica koja je obavljala djelatnosti muzejskog, kulturnog i društveno – političkog karaktera u Starom selu. Idućih godina razvijala se i poprimala oblike, sadržaje rada i ustrojstva muzeja, sa svim važnim zbirkama i odjelima.⁵⁰ Danas u sklopu muzeja djeluje preko 2.800 eksponata, povijesnih zbirki s preko 1.300 eksponata, likovnih zbirki sa 166 likovnih djela, zbirka poklona s oko 150 predmeta, biblioteka s preko 3.000 primjeraka knjiga, fototeka s preko 4.000 fotografija, dijateka s preko 1.300 slajdova te velik broj fonoteka i videoteka. Važno je spomenuti da rekonstrukcijom i obnovom starih stambenih, gospodarskih i drugih objekata kojih je bilo 40-ak, Staro selo poprima oblik poznatog starog zagorskog naselja, koje je predstavljalo način života tadašnjeg puka Hrvatskog zagorja.

Predviđala se revitalizacija preko oživljavanja starih zanata, kako bi se više približilo turistima, učenicima, etnolozima i drugim stručnjacima jedinstveno selo koji radi i živi punom snagom nekadašnjeg vremena. Interes za Staro selo je oduvijek itekako postojao, te je 1990. selo posjetilo 126.332 posjetitelja, od kojih je 6.502 bilo strano. Tada je u Starom selu radilo pet kustosa, dva preparatora i pomoćno osoblje. Podređeni položaj spomen -parka potaknuo je

⁴⁸ Gušić, M. (1973.). *Program uređenja „Starog sela“ Kumrovec*. Zagreb. Etnološki zavod JAZU, str. 7-10.

⁴⁹ Lovrić Šprem, B. (2013.). *Šezdeset godina Muzeja „Staro selo“ Kumrovec*. Muzeji Hrvatskog zagorja – Muzej „Staro selo“ Kumrovec, str. 1.-3.

⁵⁰ Na i. mj.

zaposlene da se obrate Ministarstvu prosvjete i kulture Republike Hrvatske, s prijedlogom za razrješenje statusa Starog sela, njegovog daljeg rada i razvoja. Na održanoj sjednici Muzejskog savjeta 9. listopada 1990., članovi su Savjeta jednoglasno odlučili da se muzejski kompleks zajedno s obližnjom kurijom Erdödy izdvoji iz Spomen – parka Kumrovec kao samostalna muzejska jedinica te da se njezino financiranje odvija na republičkoj razini. Vlada Republike Hrvatske nekoliko mjeseci kasnije donijela je odluku o financiranju Starog sela i kurije Erdödy.

Slika 7. Muzej „Staro selo“ Kumrovec

Izvor: (<https://www.mss.mhz.hr/>, 20.srpnja 2024.).

Danas Muzej Staro selo Kumrovec uspješno prikuplja i čuva veliko bogatstvo tradicije Hrvatskog zagorja, s ciljem zaštite, prezentiranja i očuvanja pučkog načina života.⁵¹ Prostire se na površini od 128.107 metara kvadratnih. Etnografski postav u unutrašnjosti kuće prikazuje stambeni prostor tradicijske zagorske kuće s kraja 19. stoljeća te izložbu posjeta Josipa Broza Tita rodnom Kumrovcu nakon 1945.⁵²

Zbog obnove objekata prema izvornim temeljima, ovaj muzej postaje najveći *in situ* muzej u Hrvatskoj. U samoj njegovoj jezgri smješteni su objekti tradicijskog obrta i običaja koji prikazuju kovačke obrte, lončarstvo, kožarstvo, izradu licitara i drvenih dječjih igračaka, prikaz običaja zagorske svadbe te izradu domaćeg lanenog platna.

⁵¹ Šarić, D. (2013.). Zaštićena nematerijalna kulturna baština Hrvatskog zagorja: Licitarsko-medičarski i svjećarski obrt i izrada tradicijskih dječjih igračaka. // *Kaj: časopis za književnost, umjetnost i kulturu*, 46, 1/2 str. 110.

⁵² Muzej Staro selo Kumrovec., dostupno na: <https://www.mss.mhz.hr/stranica/o-muzeju> (24. kolovoza 2024.).

5. Manifestacije kulturnog i turističkog značaja

Manifestacije u Kumrovcu predstavljaju ključni element očuvanja i promocije kulturne baštine ovoga kraja. Kroz razne događaje, festivale i proslave, Kumrovec ne samo da njeguje tradiciju i običaje, već također privlači posjetitelje i turiste koji žele upoznati bogatstvo lokalne kulture. Ove manifestacije pridonose očuvanju autentičnih običaja, ali i potiču kreativni razvoj novih sadržaja koji obogaćuju turističku ponudu. Svaka od manifestacija ima specifičan karakter, bilo da se radi o povijesnim, kulturnim ili folklornim temama, a zajednički cilj im je promocija kulturne vrijednosti i identiteta Kumrovca.

5.1. Manifestacija Martinje v Kumrovcu

Martinje v Kumrovcu jedna je od najpoznatijih tradicionalnih manifestacija u ovom dijelu Hrvatskog zagorja, koja se održava svake godine u studenom. Ova manifestacija posvećena je proslavi svetog Martina, zaštitnika vinara, a središnji događaj je ritual „krštenja mošta“, kada se mošt simbolično pretvara u vino.⁵³ Ovaj običaj duboko je ukorijenjen u lokalnoj tradiciji, a Kumrovec ga čuva i obnavlja kroz ovu manifestaciju. Sama proslava uključuje bogat kulturni i zabavni program, a ključni trenutak je ceremonija krštenja mošta koju predvodi „martinski biskup“, osoba zadužena za obavljanje ovog simboličnog čina. Uz krštenje mošta, posjetitelji mogu uživati u domaćim zagorskim specijalitetima, tradicionalnoj glazbi i zabavnim sadržajima koji prate ovaj događaj.

Manifestacija nudi priliku za degustaciju lokalnih vina i proizvoda, promovirajući time vinogradarsku baštinu Kumrovca i okolice. Martinje v Kumrovcu privlači kako lokalne stanovnike tako i brojne turiste koji dolaze osjetiti duh ove tradicije i uživati u domaćoj atmosferi. Ova manifestacija nije samo slavlje vina, već i način očuvanja kulturnog identiteta te promocije ruralnog turizma u Kumrovcu.⁵⁴ Ceremonija „krštenja mošta“, iako nije stvarni crkveni obred, temelji se na starim vinskim i pajdaškim pravilima te predstavlja obnovu starog narodnog običaja i društvene igre.

Martinje je jedan od najbolje očuvanih hrvatskih narodnih običaja, duboko ukorijenjen u pučkoj kulturi, a u Kumrovcu se održava kroz manifestaciju „Martinje v Kumrovcu“. Ova manifestacija nudi bogat kulturno-zabavni program, uz veselu atmosferu, glazbene nastupe, degustaciju mošta i vina te lokalne specijalitete. Posjetitelje očekuje i „vinska ambulanta“,

⁵³ KZZ *Martinje v Kumrovcu*, dostupno na: <https://kzz.hr/novosti/proslavljeno-martinje-v-kumrovcu/> (24. kolovoza 2024.).

⁵⁴ Na i. mj.

kao simboličan dio programa. Organizatori događanja su Turistička zajednica područja Kumrovec, Desinić, Zagorska Sela te Udruga Grozd Kumrovec.

Slika 8. Martinje v Kumrovcu

Izvor: (<https://kumrovec.hr/martinje-v-kumrovcu-studeni/>, 23.srpnja 2024.).

5.2. Dan mladosti – radosti Kumrovec

Dan mladosti, 25. svibnja, bio je državni praznik u Jugoslaviji kojim se obilježavao rođendan Josipa Broza Tita, iako je njegov stvarni datum rođenja bio 7. svibnja. Razlog zašto je ovaj simbolični rođendan pomaknut na 25. svibnja tumačio se na različite načine.⁵⁵ Prema nekim izvorima, taj je datum korišten u lažnim dokumentima kojima se Tito služio na početku svojeg revolucionarnog djelovanja, dok su drugi povezivali taj datum s njegovim „ponovnim rođenjem“ tijekom desanta na Drvar 1944.

Tijekom obilježavanja Dana mladosti, razne institucije, društva i pojedinci slali su Titu čestitke i darove. Glavna proslava odvijala se na stadionu u Beogradu, gdje se Titu predavala štafeta s rođendanskim porukama, što su donosili predstavnici svih jugoslavenskih republika i pokrajina. Tradicija prenošenja štafete nastavila se čak i nakon Titove smrti, sve do 1987.

⁵⁵ Općina Kumrovec, *Dan mladosti*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/dan-mladosti/> (24. kolovoza 2024.).

Iako Dan mladosti nije dio službenog kalendara praznika u modernoj Hrvatskoj, i dalje se neslužbeno obilježava u Kumrovcu.

Slika 9. Dan mladosti – radosti Kumrovec

Izvor: (<https://www.zagorje.com/fotogalerija/dan-mladosti-kumrovec>, 23. srpnja 2024.).

Manifestacija Dan mladosti u Kumrovcu tradicionalno se održava svake godine 25. svibnja, okupljajući tisuće posjetitelja iz cijele Hrvatske i šire. Ovaj događaj oživljava sjećanje na Josipa Broza Tita i jugoslavensku povijest, a odvija se u slikovitom etno selu Kumrovec, rodnom mjestu Tita. Program Dana mladosti započinje bogatim kulturno-umjetničkim događanjima, uključujući nastupe folklornih ansambala, glazbenih skupina te razne povijesne i tematske izložbe. U sklopu manifestacije posjetitelji mogu uživati u koncertima, predavanjima te sudjelovati u radionicama i obilascima kulturnih znamenitosti Kumrovca.

Što se tiče gastronomske ponude, manifestacija nudi razne tradicionalne specijalitete zagorskog kraja. Posjetitelji mogu kušati domaće kobasice, pečenke, štrukle i druge lokalne delicije, dok se za piće najčešće nudi domaće vino, rakije, ali i pivo. Uz bogatu ponudu hrane i pića, na brojnim štandovima prodaju se suveniri, rukotvorine, majice s Titovim likom te drugi proizvodi vezani uz jugoslavensku prošlost. Dan mladosti u Kumrovcu nije samo prilika za prisjećanje povijesti, već i za druženje i uživanje u kulturi, hrani i piću, čime se oživljava duh zajedništva i nostalgije.⁵⁶

5.3. Zagorska svadba Kumrovec

⁵⁶ Na i. mj.

Kulturno-turistička manifestacija „Zagorska svadba“ započela je 1981. s ciljem očuvanja i predstavljanja tradicionalnih svadbenih običaja i folklorne baštine Hrvatskog zagorja. Sama svadbena ceremonija odvija se prema starinskim običajima koji uključuju prošnju mladenke, zaruke, mačkure, jutarnjicu te svadbenu slavlje uz tradicionalna zagorska jela.⁵⁷ Glavna svrha manifestacije je podizanje svijesti o važnosti očuvanja kulturne i povijesne baštine, kao i poticanje pojedinaca i udruga na istraživanje te oživljavanje lokalnih narodnih običaja. Svake godine bilježi se sve veći interes posjetitelja, koji kroz manifestaciju imaju priliku svjedočiti i doživjeti stare, već pomalo zaboravljene svadbene običaje.

Slika 10. Zagorska svadba Kumrovec

Izvor: (<https://kumrovec.hr/zagorska-svadba/>, 23. srpnja 2024.).

Manifestacija „Zagorska svadba“ u Kumrovcu nudi jedinstveno iskustvo koje obuhvaća brojne aspekte tradicijske svadbene kulture Hrvatskog zagorja. Sve aktivnosti prikazane su u autentičnom ambijentu, s kostimima i rekvizitima iz tog razdoblja. Tijekom manifestacije posjetitelji imaju priliku sudjelovati u različitim interaktivnim aktivnostima. Primjerice, mogu se upustiti u tradicionalne igre, naučiti plesne korake zagorskog folklora ili sudjelovati u radionicama na kojima se priređuju svadbena jela ili izrađuju rukotvorine.

Pored toga, mogu se posjetiti različiti štandovi s domaćim proizvodima i zanatskim radovima. Gastronomska ponuda na manifestaciji obuhvaća tipična jela zagorske kuhinje. Posjetitelji mogu kušati specijalitete poput purice s mlincima, domaćih štrukli, kobasica i raznih pita. Osim toga, nude se i tradicionalna pića poput vina iz lokalnih vinograda i rakija, koja se proizvode u regiji. Uz sve to, manifestacija pruža i edukativne sadržaje kroz predavanja i

⁵⁷ Općina Kumrovec, *Zagorska svadba*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/zagorska-svadba/> (24. kolovoza 2024.).

radionice o povijesti i kulturi zagorskih svadbi, omogućujući posjetiteljima da se upoznaju s tradicionalnim običajima i običajima tog područja. Sve u svemu, „Zagorska svadba“ nudi bogato kulturno iskustvo koje omogućava posjetiteljima da u potpunosti urone u tradiciju i običaje Hrvatskog zagorja.

5.4. Eko, etno, fletno Kumrovec

Manifestacija „Eko, etno, fletno“ u Kumrovcu predstavlja sveobuhvatan događaj koji ističe očuvanje okoliša, tradicionalnu kulturu i etnološko nasljeđe regije. Ova manifestacija pruža posjetiteljima priliku da se upoznaju s lokalnim zanatima, tradicionalnim običajima te ekološkim inicijativama, sve kroz niz zanimljivih i edukativnih aktivnosti. Posjetitelji mogu razgledati izložbe koje prikazuju tradicijske zanate i rukotvorine.⁵⁸ To uključuje prikaz starih tehnika tkanja, pletenja, drvorezbarstva i keramike koje su karakteristične za ovo područje. Ovdje se predstavljaju različite ekološke inicijative i proizvodi.

Posjetitelji mogu saznati više o održivom razvoju, kompostiranju, reciklaži i prirodnim rješenjima za očuvanje okoliša. Ponuđena su jela pripravljena prema starim receptima, uz naglasak na lokalne i organske sastojke. Ovo omogućuje posjetiteljima da uživaju u autentičnim okusima regije. Organizirane su radionice u kojima posjetitelji mogu naučiti kako izrađivati tradicionalne predmete, kuhati prema starim receptima ili se upoznati s ekološkim tehnikama. Ovo je prilika za aktivno sudjelovanje i usvajanje novih vještina. Održavaju se predavanja i seminari o održivom razvoju, očuvanju kulturne baštine i zaštiti okoliša. Ovi sadržaji omogućuju posjetiteljima steći dublje razumijevanje važnih tema. Manifestacija nudi raznovrsne specijalitete pripravljene od lokalnih sastojaka, uključujući domaće sireve, suhomesnate proizvode, pite i druge tradicionalne delicije. Također se mogu kušati vina i rakije proizvedeni u regiji.

⁵⁸ Visit Zagorje, *Eko, etno, fletno festival Kumrovec*, dostupno na: <https://visitzagorje.hr/event/eko-etno-fletno-festival-kumrovec/> (24. kolovoza 2024.).

Slika 11. „Eko, etno, fletno Kumrovec“

Izvor: (<https://kumrovec.hr/najava-eko-etno-fletno-festival-kumrovec-2024/>, 23. srpnja 2024.).

Manifestacija pruža uvid u najbolje prakse za očuvanje okoliša i održivo upravljanje resursima, potičući sudionike na primjenu ekoloških rješenja u vlastitom životu. Sve u svemu, „Eko, etno, fletno“ u Kumrovcu nudi bogato iskustvo koje povezuje prošlost s budućnošću kroz očuvanje kulturne baštine i promicanje održivih ekoloških praksi.

„Bučnica Fest“ je integralni dio manifestacije „Eko, etno, fletno“, koji se odvija u srcu Kumrovca i obogaćuje cjelokupno iskustvo posjetitelja. Ovaj festival pruža jedinstvenu priliku da se posjetitelji upuste u okusne avanture i istraže bogatstvo lokalne kuhinje, s posebnim naglaskom na bučnicu, tradicionalno jelo koje je poznato po svojoj jednostavnoj pripremi i bogatom okusu. U sklopu festivala postavljeni su štandovi i kuhinjski prikazi, gdje se može vidjeti kako se priprema bučnica.⁵⁹ Ovi štandovi često nude demonstracije kuhanja, omogućujući posjetiteljima da iz prve ruke vide postupak pripreme ovog omiljenog jela. Organizirane su radionice gdje posjetitelji mogu naučiti kako pripremiti bučnicu, od odabira sastojaka do tehnike pečenja. Ovo je izvrsna prilika za stjecanje novih kulinarskih vještina i učenja o tajnama pripreme ovog jela.

⁵⁹ Visit Zagorje, *Eko, etno, fletno festival Kumrovec*, dostupno na: <https://visitzagorje.hr/event/eko-etno-fletno-festival-kumrovec/> (24. kolovoza 2024.).

5.5. Rally Kumrovec – „Power stage“ destinacija

MOTUL Rally Kumrovec je prestižna međunarodna sportska manifestacija koju organizira Auto klub Delta sport iz Zagreba u partnerstvu s Krapinsko-zagorskom županijom i općinama Kumrovec, Zagorska Sela, Desinić, i Tuhelj, kao i Wellness Hotelom Terme Tuhelj ⁶⁰ Rally Kumrovec predstavlja jedan od najvažnijih sportskih događaja u regiji, privlačeći kako ljubitelje automobilizma tako i turiste iz različitih dijelova svijeta. Rally Kumrovec nije samo sportski događaj, već i važna turistička atrakcija koja pridonosi promociji regije i njezinih prirodnih ljepota.

Kroz natjecanja koja se održavaju na zahtjevnim i slikovitim stazama, manifestacija omogućuje posjetiteljima da dožive jedinstvene pejzaže Hrvatskog zagorja. S obzirom na sve veći broj gledatelja i sudionika, rally pridonosi povećanju turističke posjećenosti te potiče lokalni sektor ugostiteljstva i usluga. Jedan od ključnih elemenata turističkog značaja Rallyja Kumrovec jest njegova sposobnost da privuče značajan broj posjetitelja koji dolaze ne samo zbog sportskih natjecanja, već i zbog prilike da istraže kulturne i povijesne atrakcije ovog područja.

Slika 12. „Rally Kumrovec“

Izvor: (<https://rally-kumrovec.com/naslovnica/galerija/>, 23. srpnja 2024.).

Manifestacija omogućuje turistima da se upuste u istraživanje lokalne gastronomije, posjete vinske podrume te uživaju u autentičnim iskustvima koja nude sela regije. Osim što promovira regiju kao destinaciju za sportski turizam, Rally Kumrovec pridonosi i jačanju

⁶⁰ Općina Kumrovec, *Rally Kumrovec*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/rally-kumrovec-power-stage-destinacija/> (24. kolovoza 2024.).

lokalne zajednice. Organizacija i provedba događaja uključuje suradnju s brojnim lokalnim poslovnim subjektima, čime se potiče razvoj i održivost lokalne ekonomije. Također, rally stvara prilike za volontiranjem i angažmanom zajednice, a time i dodatno povezivanje s lokalnim stanovništvom i povećanje osjećaja pripadnosti. U konačnici, Rally Kumrovec ne samo da pruža uzbudljive sportske trenutke, već i pridonosi turističkom razvoju regije, stvarajući pozitivne ekonomske učinke i omogućujući posjetiteljima da dožive bogatu kulturnu baštinu Hrvatskog zagorja.

6. STRATEGIJA RAZVOJA KULTURE I TURIZMA KUMROVCA

U ovom poglavlju bit će obrađena strategija razvoja kulture i turizma u Kumrovcu. Poseban fokus bit će stavljen na analizu turističkog sektora, s detaljnijim prikazom trenutne turističke ponude Kumrovca. Raspraviti će se ključne prednosti i nedostaci postojećeg sustava, kao i glavne pretpostavke koje oblikuju budući razvoj ovog područja. Na kraju će se obratiti pozornost na ulogu kulture u razvoju turizma te mogućnosti njezinog integriranja u cjelokupnu strategiju razvoja, s naglaskom na očuvanje kulturne baštine i poticanje novih kulturnih inicijativa.

6.1. Turizam i turistička ponuda Kumrovca

Općina Kumrovec, smještena je u zapadnom dijelu Krapinsko-zagorske županije te zauzima 1,42% od ukupne površine Krapinsko-zagorske županije. Graniči s gradom Klanjcem, općinama Zagorska Sela, Desinić i Tuhelj. Kumrovec je kao općina konstituiran 6. svibnja 1997., nakon što se odlučio odvojiti od Općine Tuhelj.⁶¹ Područje općine podrazumijeva sveukupno deset naselja, a to su Donji Škrnik, Dugnjevec, Kladnik, Kumrovec, Podgora, Ravno Brezje, Razdrto Tuheljsko, Razvor, Risvica i Velinci. Kumrovec je tipično selo Hrvatskog zagorja. Dijelovi teritorija Općine Kumrovec spadaju pod zaštićene prirode krajobraza.

⁶¹ Općina Kumrovec, *Strategija razvoja Općine Kumrovec*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/wp-content/uploads/2015/09/Strategija-razvoja-Op%C4%87ine-Kumrovec.pdf> (24. srpnja 2024.).

Trenutna turistička ponuda općine Kumrovec temelji se na njezinim prirodnim vrijednostima i prepoznatljivom kulturnom bogatstvu. Od prirodnih vrijednosti posebice treba istaknuti dolinu Zelenjak koja je od 1949. proglašena kao posebno zaštićeno područje u kategoriji rezervata prirodnog predjela park šume i memorijalnog prirodnog spomenika.⁶² U samom rezervatu je obuhvaćeno područje Cesargradske i Risvičke gore s rijekom Sutlom koja teče kroz 3 kilometara dug klanac. Na putu od Zelenjaka do Kumrovca, uz obalu same rijeke Sutle, nalazi se pješačka i biciklistička staza koja vodi sve do Velikog Tabora. Sama rijeka Sutla je rijeka 1. kategorije s napravljenim kupalištem u Kumrovcu (vu Ulamovom koti), a na njezinim uređenim prostorima i lokacijama, ribolovci svake godine održavaju brojna takmičenja. Cijeli teritorij Općine Kumrovec karakteristično je zagorsko područje brežuljaka te sa primjerenim razbacanim grupacijama gradnji što zagorskih hiža, što klijeti i vikendica, relativno dobro očuvane gradnje, te na taj način nudi i donosi posebnost u budućoj ponudi kontinentalnog eko-turizma i postaje dobra podrška viziji spomenutog Međunarodnog informatičkog znanstveno-edukativnog centra.

Kao glavnu turističku atrakciju na području Kumrovca navodimo i prepoznajemo već navedeni etnološki Muzej Staro selo. Ovaj poseban muzej na otvorenom sastoji se od očuvanih seoskih kuća koje prikazuju život ljudi s prijelaza iz 19. u 20. stoljeće.⁶³ Na samome ulazu u muzej smještena je rodna kuća Josipa Broza Tita, njegov kip napravljen od bronce te škola koju je on pohađao, pučka škola iz 19. stoljeća. Na temelju dobivenih podataka od strane Muzeja Hrvatskog zagorja tijekom 2013. Muzej Staro selo u Kumrovcu posjetio je 47.951 posjetitelj. Tijekom posljednjih nekoliko godina došlo je do porasta broja posjetitelja ovog muzeja.

Osim navedenih materijalnih kulturnih dobara, postoji i mnogo nematerijalne kulturne baštine koja krase i upotpunjuje ovaj krajolik, a to su trikraljski zvezdari, proslava fašnika, zagorska svadba, obilježavanje Noći muzeja, Zeleni Juraj, Susret na mostu, Dan mladosti, Dani jabuka, Advent u Kumrovcu, Božićno novogodišnji koncert u Kumrovcu. Blagdan Sveta tri kralja tradicionalno se obilježava uz prisustvo trikraljskih zvezdara. Ovdje govorimo o oživljavanju stare tradicije pri čemu grupe „zvezdara“ iz Hrvatske i Slovenije od sumraka pa do kasno u

⁶² Kušen, E. (2011.). Turistički potencijal Kumrovca // *Turizam: znanstveno-stručni časopis*, Zagreb. Vol. 59, No. 4, str. 545.-562.

⁶³ Na i. mj.

noć idu od kuće do kuće i pjevaju pjesme u slavu rođenja Isusa Krista, noseći zvijezdu. Svake godine povodom proslave fašnika organizira se tradicionalna fašnička povorka.

Ovaj događaj zajednički organiziraju turističke zajednice Kumrovca, Klanjca i Tuhlja. Kulturno turistička manifestacija Zagorska svadba osmišljena na način kako bi se očuvali i prikazali tradicijski svadbeni običaji i folklorni izričaj Hrvatskog zagorja. Kako je već spomenuto, svadbena svečanost odvija se u skladu sa starim običajima koji prikazuju prošnju mladenke, zaruke, mačkure, jutarnjicu i svadbenu veselje uz narodna jela, što slijedi nakon zaruka. Sama posjećenost i zainteresiranost za navedenu manifestaciju, ali i mnoge druge, iz godine u godinu sve je veća i bogatija. Povodom obilježavanja početka proljeća na prostoru sjeverozapadne Hrvatske tradicionalno se slavi blagdan sv. Jurja. Ovaj blagdan prepoznatljiv je po prolasku Zelenog Jure i jurjaša kroz sela, pjevanju jurjevskih pjesama, paljenju jurjevskog krijesa te pripremanju pastirskog jela cvrtja. Na prostoru Muzeja Staro selo u Kumrovcu u izvedbi udruge „Zipka“ tradicionalno se održava prikaz ovog narodnog običaja.⁶⁴ Valja istaknuti kako je kumrovečki „Zeleni Juraj“ nematerijalno kulturno dobro pod zaštitom Ministarstva kulture i medija. Svake godine u svibnju tradicionalno se održava manifestacija „Susret na mostu“.

Radi se o tradicionalnom međunarodnom druženju mještana općina Kumrovec i Bistrica ob Sotli. Uz bogati kulturni program besplatno se nude jela i pića napravljena u Risvici i pod Kunšperkom. Povodom obilježavanja rođendana Josipa Broza Tita 25. svibnja svake godine se održava manifestacija „Dan mladosti“. Manifestacija se održava na prostoru etno sela Kumrovec. Tijekom prijepodneva održava se bogati kulturno-umjetnički program, dok se u večernjim satima održavaju koncerti i programi za mlade. Ovoj manifestaciji prisustvuje i do 10.000 posjetitelja. Njezinim obilježavanjem potiče se druženje, međusobno zbliznjavanje i upoznavanje s kulturom koja se njeguje na ovim prostorima.

U Općini Kumrovec postoje samo dva smještajna objekta, od kojih je prvi pansion u sklopu Ville Zelenjak -Ventek, koja svojim posjetiteljima pruža sedam dvokrevetnih soba s recepcijom, opremljenih po visokim standardima.⁶⁵ U svakoj sobi nalazi se mini bar, sat/TV, wc/tuš, te naravno Wi-Fi pristup dok se u samom centru Kumrovca nalazi se Hostel Kumrovec. Zgrada hostela nekada je služila kao policijska stanica. Otkupljena je od Republike Hrvatske 2011. te se zbog potrebe razvoja turizma u Općini Kumrovec od strane

⁶⁴ Općina Kumrovec, *Jurjevo u Kumrovcu*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/jurjevo-u-kumrovcu-zeleni-juraj/>, (24. srpnja 2024.).

⁶⁵ Općina Kumrovec, *Strategija razvoja Općine Kumrovec*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/wp-content/uploads/2015/09/Strategija-razvoja-Op%C4%87ine-Kumrovec.pdf> (24. srpnja 2024.).

stanovnika sela, preuredila u hostel i postala vlasništvom tvrtke Hostel Kumrovec d. o. o. Smještajni kapaciteti su 63 ležaja. U sklopu hostela nalazi se *caffè bar* i vlastito parkiralište za svakog gosta. Ovaj hostel smješten je u zelenilu i opuštajuće mirnom okolišu s pogledom na doline i brežuljke sjeverozapadnog dijela Hrvatskog zagorja, u neposrednoj blizini Starog sela Kumrovec.⁶⁶

6.2. Prednosti i nedostaci

Turizam Općine Kumrovec donosi sa sobom prednosti u ekonomskom, kulturnom i društvenom razvoju lokalne zajednice. Održivi turizam osigurava dugoročne koristi za stanovništvo Kumrovca, od očuvanja kulturne baštine do jačanja gospodarstva i infrastrukture.⁶⁷ Svojom bogatom poviješću i prirodom, Kumrovec nudi velik potencijal za daljnji razvitak i uspjeh u turizmu. Može pozitivno utjecati na zajedništvo i identitet lokalne zajednice. Ponos na svoje običaje, tradiciju i kulturnu baštinu raste kada lokalno stanovništvo vidi veći interes i iskazano poštovanje turista prema njihovom rodnom kraju. Upravo taj osjećaj ponosa i zadovoljstva može još više motivirati zajednicu na očuvanje i promoviranje kulture i tradicije rodnoga kraja. Isto tako, ovo malo selo ima veliki obrazovni značaj i funkciju. Školske grupe i posjetitelji svih dobnih skupina dolaze učiti o povijesti i tradiciji Kumrovca i okolice. Na taj način dolazi do obrazovanja i širenja svijesti o povijesti ne samo Kumrovca već i Hrvatskog zagorja o njihovim običajima i važnim povijesnim osobama.

Također, zbog velikog broja turista dolazi i do poticanja za organiziranje različitih manifestacija, radionica, festivala i okupljanja, što još više obogaćuje društveni život zajednice i turista. Zbog velikog broj prirodnih resursa koji se nalaze u okolici Kumrovca, dolazi do prilike razvitka održivog i ekoturizma. Rijeke i šume mogu se iskoristiti za razvoj biciklističkih, planinarskih i edukativnih staza, što može privući ljubitelje aktivnog odmora. U Kumrovcu se nudi svega 12 km duga Biciklistička ruta 1 koja je pravi biser među ostalim lokalnim rutama jer povezuje put Kumrovca s jednim od najpoznatijih dvoraca u Krapinsko-zagorskoj županiji, Velikom Taborom. Postoji velika tradicija izrade suvenira, zanatskih

⁶⁶ Općina Kumrovec, *Strategija razvoja Općine Kumrovec*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/wp-content/uploads/2015/09/Strategija-razvoja-Op%C4%87ine-Kumrovec.pdf> (24. srpnja 2024.).

⁶⁷ Na i. mj.

proizvoda i autohtone gastronomske ponude pa tako turisti koji posjećuju Kumrovec, često odlaze s nekim lokalnim proizvodom, što dodatno pomaže lokalnim proizvođačima

Turizam u Općini Kumrovec, kao i u mnogim drugim malim zajednicama, nosi sa sobom niz prednosti, ali i određene nedostatke. Spajanjem čovjekovih potencijala i interesa s potencijalima poznate povijesno-kulturne baštine i očuvanim okolišem, Kumrovec želi učvrstiti svoju titulu „najpoznatijeg sela na svijetu“. Hrvatsko je zagorje najpoznatije po svojim zelenim brežuljcima koje ga okružuju, vinogradima koji ga krase, međutim, to nije sve što ono nudi. Puno je kulturnih i povijesnih sadržaja, spomenika, crkvi, utvrda i dvoraca koji u velikoj mjeri privlače turiste. Današnji turisti postaju sve zahtjevniji pa određeni i traže sadržajni odmor prilikom posjete.

Turiste danas više ne mogu zadovoljiti samo prirodne ljepote, već se od lokaliteta zahtjeva da nude novu i personaliziranu ponudu destinacije. Kako bi se to moglo omogućiti turistima, organiziraju se razne izložbe, manifestacije, radionice i drugi događaji kako bi se svakom turistu moglo omogućiti jedinstveno iskustvo te kako bi onda ti posjetitelji mogli preporučiti lokalitet nekome drugome. Malo selo Kumrovec najpoznatije je po svojoj povijesnoj važnosti koja je predstavljena kao rodno mjesto već spomenutog Josipa Broza te po Muzeju Staro selo Kumrovec, iz tog razloga najveći dio turističkih dolazaka i turističke aktivnosti odvija se u vrijeme toplijih dana, dakle tijekom proljetnih i ljetnih mjeseci. Takvo vrijeme najpovoljnije je za razgledavanje ovog lokaliteta. Tijekom hladnijih dana ili zimskih mjeseci, kao i u većini gradova, posjet i turistička posjećenost opadaju te dolazi do neujednačenih prihoda i otežanog održavanja stalne radne snage u turizmu.

Zbog svoje veličine, Kumrovec se najviše suočava s infrastrukturnim ograničenjima. Tu se može izdvojiti nedostatak smještajnih kapaciteta u obliku hotela ili drugih smještajnih jedinica. To dovodi do manjeg broja posjetitelja koji odluče ostati duže vrijeme. Osim manjeg broja posjetitelja, problem predstavlja i prometna povezanost; iako je relativno dobra nije dovoljno razvijena za veće turističke, ali i lokalne tokove.⁶⁸ Na taj način otežava se dolazak turistima iz daljnjih krajeva. Većina atrakcija koje Kumrovec nudi svojim posjetiteljima vezana je uz povijesni i kulturni turizam, to može biti veliki plus za određene skupine posjetitelja, međutim, nedostatak popratnih sadržaja i raznolike turističke ponude, kao što je aktivan turizam može biti uzrok ograničenog interesa šireg spektra turista, pogotovo onih koji su željni različitim oblicima zabave i razonode.

⁶⁸ Općina Kumrovec, *Strategija razvoja Općine Kumrovec*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/wp-content/uploads/2015/09/Strategija-razvoja-Op%C4%87ine-Kumrovec.pdf> (24. srpnja 2024.).

Ako se globalni trendovi ili interesi turista počnu mijenjati, Kumrovec može doživjeti pad posjetitelja. Na taj način došlo bi do otežanog planiranja dugoročne održivosti i diverzifikacije turističke ponude turizma Kumrovca. Iako je važna povijesna lokacija, Kumrovec nije dovoljno promoviran i vidljiv na turističkoj karti. Povećani broj turističkih dolazaka može značiti i povećanu količinu ekoloških izazova, to može uključivati zagađenje i opterećenje prirodnih resursa.

Kumrovec nije masovno cjelogodišnje turističko odredište, ali ako se pažljivo ne upravlja turizmom može dovesti do negativnog utjecaja na okoliš i lokalno stanovništvo, posebice ako se nije dovoljno razradila i napravila adekvatna strategija održivog razvoja. Općina Kumrovec bi svakako mogla razmotriti razvoj i unapređenje svojih turističkih sadržaja, jačanje infrastrukture te poticanje na održivi turizam kako bi se moglo dugoročno osigurati uravnotežen rast te kako bi se smanjili potencijalni budući negativni utjecaji.

6.3. Pretpostavka budućeg razvoja

Ciljevi koje je postavila Općina Kumrovec su da postane prepoznatljiva turistička destinacija, da se dobije potpora poslovnog sustava i da se pokrene realizacija ulaganja, trajniji razvoj ruralnog područja, te da postane prepoznatljiva destinacija u funkciji održivog turizma. Od velikog značaja bi bilo i razvijati općinu kao područje seoskog turizma.⁶⁹ Putem novih programa doći će do praćenja novih tržišta te rada na promociji Općine Kumrovec sa svrhom povećanja ponude proizvoda. Jedan od osnovnih ciljeva je povećati konkurentnost i atraktivnost općine kao lokalitet koji svoju ponudu temelji na oživljavanju tradicije i narodnih običaja.

Planira se uspostava turističkog informativnog centra koji će podržati razvoj specifičnih turističkih oblika i oblikovanje jedinstvene turističke ponude.⁷⁰ Ovo uključuje auto-moto destinacije poput kartinga i *speedwaya*, poučne i tematske trekking staze, biciklističke staze, šetnice i golf igralište. Također, planira se korištenje termalnih izvora u zdravstveno-turističke svrhe, što može uvelike pridonijeti razvoju Kumrovca kao poznatog turističkog lokaliteta..

Važno je povezati različite turističke resurse, kao što su etno-selo i Spomenik hrvatskoj himni, kako bi se stvorio koherentni turistički proizvod. Valorizacija kulturne baštine kroz kreiranje novih proizvoda temeljnih na povijesti, uključujući figure poput Sidonije Erdödy Rubido i

⁶⁹ Općina Kumrovec, *Strategija razvoja Općine Kumrovec*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/wp-content/uploads/2015/09/Strategija-razvoja-Op%C4%87ine-Kumrovec.pdf> (24. srpnja 2024.).

⁷⁰ Na i. mj.

Josipa Broza Tita, također je ključna. U planu je i pametno iskorištavanje slobodnih prostora za izgradnju kamp-odmorišta te isto tako i obnova postojećih turističkih infrastrukturnih objekata u općini kojih ima nekoliko. Podrška radu turističke zajednice usmjerena je na jačanje turističke ponude i povećanje konkurentnosti općine.⁷¹

Iako područje Općine Kumrovec ima razvijenu cestovnu mrežu koja uključuje lokalne, regionalne i državne ceste, neophodna su stalna ulaganja u modernizaciju i održavanje prometne infrastrukture. Redovito održavanje i obnova kolnika, prometne opreme te modernizacija ključnih dionica pridonijeli bi poboljšanju kvalitete cestovnog sustava. Također, rekonstrukcija i ponovno stavljanje u funkciju željezničke pruge Savski Marof – Kumrovec – Imeno značajno bi unaprijedili prometnu povezanost općine, s posebnim naglaskom na njezinu isplativost u prijevozu robe za lokalne poduzetnike.

Glavni ciljevi Strategije razvoja kulture i turizma usmjereni su na sustavno unapređenje znanja, razvoj postojećih te stvaranje novih turističkih sadržaja i iskustava, kao i na podizanje vještina i obrazovanja turističkih djelatnika.⁷² Time će se kontinuirano podizati kvaliteta i izvrsnost usluge, stvarati preduvjeti za jačanje poduzetništva, omogućiti novi investicijski ciklusi, otvaranje radnih mjesta i samozapošljavanje. Konačni cilj je kvalitativno se izdvojiti od konkurencije i osigurati prepoznatljivost na tržištu.

Održivi razvoj destinacije te jedinstvene i autentične ponude temelj su budućeg rasta turizma i rekreacije u svim turističkim područjima, uključujući Općinu Kumrovec. To stvara veću potražnju, kako među turistima, tako i među lokalnim stanovništvom, za širim spektrom sadržaja, aktivnosti i usluga unutar same destinacije. Tako dolazi do proširenja smještajnih kapaciteta i porasta popularnosti tradicionalnih odmora na ruralnim područjima. Prostorni plan Općine Kumrovec prenosi viziju snažnog gospodarskog razvoja u regulativu prostornog planiranja, pri čemu se usvaja odluka o osnivanju elitnog Međunarodnog znanstveno-edukativnog centra. Ovaj centar bi koristio postojeće vrijedne resurse u smještajnim objektima i sadržajima prilagođenim predviđenoj namjeni, uz planiranu izgradnju dodatnih pratećih sadržaja u rezervnim područjima. Međunarodni centar, zamišljen kao „inkubator“ za vrhunske tehno-menadžere i informatičare, predstavlja visoko profitabilnu namjenu za tu zonu i cijelu općinu. Razvoj elitnih sportskih, rekreativnih i zabavnih sadržaja planira se s ciljem obogaćivanja ponude Međunarodnog znanstveno-edukativnog centra, uključujući golf terene, rekreativno jahanje, internet kafiće, ekskluzivne klubove poput Club 100 i druge atrakcije.

⁷¹ Općina Kumrovec, *Strategija razvoja Općine Kumrovec*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/wp-content/uploads/2015/09/Strategija-razvoja-Op%C4%87ine-Kumrovec.pdf> (24. srpnja 2024.).

⁷² Na i. mj.

Postojeće zone Znanstvenog centra Kumrovec prenamijenit će se u Međunarodni znanstveno-edukativni centar s visokom komercijalnom namjenom. Obnovit će se i iskoristiti objekti poput bivše Političke škole i Spomen doma, koji već sadrže značajne smještajne kapacitete te ugostiteljske i uslužne sadržaje.⁷³ Unutar tih objekata nalaze se predavaonice, biblioteka, press centar i kongresne dvorane, namijenjeni edukativnim aktivnostima.⁷⁴ Nove zone za turističko-ugostiteljske sadržaje planirane su duž glavne pješačko-kolne prometnice na zapadnom dijelu naselja, koja ujedno služi kao glavna izletnička tura i vinska cesta. U ovoj zoni predviđena je isključivo gradnja malih pansiona, odmorišta i vidikovaca s ugostiteljskom ponudom. Okolica Kumrovca poznata je po bogatom životinjskom svijetu koji privlači lovce, a raznolika flora i fauna predstavljaju idealne uvjete za razvoj lovnog turizma. Također, važno je iskoristiti domaće životinje s ruralnog područja u turističku ponudu. Treba razviti tematske ceste, poput onih za branje gljiva, sir, vina, meda i sličnih proizvoda. Posebnu pažnju treba posvetiti unapređenju postojećih vinskih staza.

6.4. Strategija razvoja Općine Kumrovec – kultura

Tijekom svoje bogate povijesti, Kumrovec je uvijek bio poznat po promicanju kulturnog razvoja. Već su ranije navedene ključne materijalne kulturne znamenitosti u Općini Kumrovec, uključujući Etnološki Muzej Staro selo Kumrovec, rodnu kuću Josipa Broza Tita, spomenik „Lijepoj našoj“, kuriju Razvor te crkvu Majke Božje Snježne. Uz ove dijelove materijalne kulturne baštine, Kumrovec također njeguje brojne nematerijalne kulturne vrijednosti, uključujući manifestacije poput trikraljskih zvjezdara, proslave fašnika, zagorske svadbe, Noći muzeja, Zelenog Jurja, Susreta na mostu, Dana mladosti, Dana jabuka, Adventa u Kumrovcu i Božićno-novogodišnjeg koncerta. Tradicionalno obilježavanje blagdana Sveta tri kralja u Kumrovcu uključuje prisustvo trikraljskih zvjezdara. Ova praksa oživljava drevnu tradiciju u kojoj grupe „zvjezdara“ iz Hrvatske i Slovenije obilaze kuće od sumraka do kasno u noć, pjevajući pjesme u čast rođenja Isusa Krista dok nose zvijezdu. Svake godine, u okviru proslave fašnika, organizira se tradicionalna fašnička povorka koju zajednički priređuju turističke zajednice Kumrovca, Klanjca i Tuhlja.

⁷³ Općina Kumrovec, *Prostorni plan uređenja*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/prostorni-plan/>, (24. srpnja 2024.).

⁷⁴ Općina Kumrovec, *Strategija razvoja Općine Kumrovec*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/wp-content/uploads/2015/09/Strategija-razvoja-Op%C4%87ine-Kumrovec.pdf> (24. srpnja 2024.).

Kulturno-turistička manifestacija „Zagorska svadba“ ima za cilj očuvanje i prikazivanje tradicionalnih svadbenih običaja i folklornog izraza Hrvatskog zagorja. Ova svadba prati stare običaje, uključujući prošnju mladenke, zaruke, maškare, jutarnjicu i svadbeno slavlje uz narodna jela nakon zaruka. Zainteresiranost i posjećenost ove manifestacije stalno rastu iz godine u godinu. Muzej Staro selo u Kumrovcu bio je uključen u obilježavanje Noći muzeja 2014., gdje su posjetitelji imali priliku razgledati izložbu pod nazivom „Nepoznati pokloni“. Ovo je bio prvi put da su bili izloženi pokloni koje je Josip Broz primao kao predsjednik države u različitim prigodama.

Na prostoru Muzeja Staro selo u Kumrovcu, u organizaciji udruge „Zipka“, održava se prikaz ovog narodnog običaja. Kumrovečki „Zeleni Juraj“ je, inače, nematerijalno kulturno dobro zaštićeno od strane Ministarstva kulture i medija. Svake godine u svibnju održava se manifestacija „Susret na mostu“, koja predstavlja tradicionalno međunarodno okupljanje stanovnika iz općina Kumrovec i Bistrica ob Sotli. Za vrijeme ovog događaja, uz bogat kulturni program se besplatno nude jela i pića pripremljena u Risvici i pod Kunšperkom. Ova manifestacija započinje bogatim kulturno-umjetničkim programom u prijepodnevnim satima, dok se uvečer organiziraju koncerti i zabavni sadržaji za mlade. Manifestacija privlači do 10.000 posjetitelja, a svojim obilježavanjem potiče društveno povezivanje, upoznavanje i njegovanje lokalne kulture. Za očuvanje kulturne baštine Općine Kumrovec brine se udruga „Zipka“, koja se posebno izdvaja svojim radom na očuvanju tradicionalnih svadbenih običaja ovog kraja kroz manifestaciju „Zagorska svadba“. Osim ovog događaja, udruga organizira i druge tradicionalne manifestacije poput „Zeleni Jura“, „Belatva“ (čišćenje kukuruza), „Čehatva“ (spremanje perja) i proslavu „Martinja“. Sve ove manifestacije održavaju se u Muzeju Staro selo kako bi se sačuvala njihova autentičnost i prenijele tradicije na buduće generacije. Udruga okuplja oko trideset članova koji se redovito sastaju, a njihova predanost omogućila je ponovno oživljavanje zaboravljenih tradicija te dodatno obogatila turističku ponudu Općine Kumrovec. Također, Udruga je aktivno sudjelovala u projektima koje su organizirali Muzeji Hrvatskog zagorja. Program javnih potreba u kulturi usmjeren je na poticanje tradicionalnih kulturnih manifestacija i programa koji obogaćuju kulturnu ponudu općine Kumrovec i Krapinsko-zagorske županije. Dodatno, program podupire umjetnička postignuća i interese građana, poboljšava uvjete za rad lokalnih ustanova i udruga te sufinancira knjižnicu i čitaonicu u Klanjcu.

Slika 13. Etno udruga Zipka

Izvor: (<https://kumrovec.hr/udruga-zipka/>, 15. srpnja 2024.).

7. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Ovo poglavlje bavit će se analizom intervjuja koji je napravljen s načelnikom Općine Kumrovec. Metodologija istraživanja obuhvaća strukturirani pristup koji istraživači koriste kako bi prikupili, obradili i analizirali podatke, s ciljem dobivanja odgovora na istraživačka pitanja. Ovaj proces uključuje niz koraka, od planiranja i postavljanja ciljeva do provođenja istraživanja i interpretacije rezultata. Ključni dijelovi metodologije istraživanja su izbor odgovarajućih metoda, prikupljanje podataka, njihova analiza i donošenje zaključaka.⁷⁵

Metodologija u znanstvenoistraživačkom radu mora uključivati jasno definirane tvrdnje, dok znanstvene spoznaje i stavovi trebaju biti logično obrazloženi i međusobno povezani, a svi rezultati trebaju biti primjenjivi i mjerljivi u praksi. U sklopu ovoga rada provedeno je istraživanje temeljeno na strukturiranom intervjuu, s ciljem stjecanja uvida u trenutnu situaciju u turizmu Općine Kumrovec. Posebna pažnja posvećena je stručnom uvidu u kulturni turizam, njegove proizvode i aktivnosti, kao i potrebi za valorizacijom kulturnih resursa te izradom Strategije koja bi omogućila daljnji razvoj ovog oblika turizma i destinacije.⁷⁶

⁷⁵ Zelenika, R i Zelenika, S. (2006.). Klasifikacija znanosti u fokusu metodologije i tehnologije znanstvenog istraživanja. Rijeka. *Pomorski zbornik*, vol. 1., str. 11.-39.

⁷⁶ Na i. mj.

7.1. Metoda strukturiranog intervjua

Intervju je metoda prikupljanja podataka kroz razgovor između dviju ili više osoba, pri čemu jedna osoba postavlja pitanja i vodi razgovor, dok druga pruža odgovore i informacije prema postavljenim pitanjima. Budući da je intervju složeniji oblik komunikacije od običnog razgovora, omogućuje dobivanje dubljih i kvalitetnijih rezultata u odnosu na metode poput ankete jer potiče ispitanika da detaljno elaborira svoje odgovore. Razlikujemo tri glavne vrste intervjua. Strukturirani intervju sadrži pitanja zatvorenog tipa, što omogućava bržu analizu rezultata jer su mogući odgovori unaprijed definirani. Ova metoda zahtijeva pažljivo planiranje i precizno vođenje intervjua, uz potrebnu pripremu prije samog provođenja kako bi se osigurala dosljednost i točnost u postavljanju pitanja.

Nestrukturirani intervju sastoji se od pitanja otvorenog tipa, što ispitaniku omogućuje slobodnije i preciznije izražavanje, često pružajući dublji uvid u problematiku. Međutim, analiza prikupljenih podataka zahtijeva više vremena, a usporedba odgovora različitih ispitanika može biti izazovna. Polustrukturirani intervju kombinira elemente strukturiranih i nestrukturiranih pristupa. Strukturirana pitanja omogućuju lakšu obradu podataka, dok otvorena pitanja pružaju priliku za detaljnije prikupljanje informacija o ključnim temama. Ovaj pristup balansira efikasnost i dubinu u istraživanju.

Intervju s načelnikom Općine Kumrovec održan je s ciljem dobivanja stručnog uvida u specifične aspekte tematike ovog rada. Njegova pozicija i dugogodišnje iskustvo omogućili su dublju analizu i bolje razumijevanje problema koji se razmatraju. Načelnikova ekspertiza, kao i svakodnevni angažman u vođenju općine, omogućili su precizne i relevantne odgovore na pitanja koja se vežu uz ključne teme istraživanja. Ovaj razgovor pružio je dodatnu vrijednost i značajno pridonio kvaliteti istraživanja, omogućujući uvid iz perspektive osobe koja je direktno uključena u razvoj općine.

7.2. Instrument istraživanja

Istraživanje je provedeno uz pomoć strukturiranog intervjua, u kojem su sudjelovale dvije osobe kao ispitanici, dok je voditeljica intervjua moderirala razgovor. Intervju je održan u dva odvojena termina, razdvojena nekoliko dana. Sadržaj intervjua bio je podijeljen na nekoliko tematskih cjelina, a ključne teme obuhvaćale su:

- važnost stalnog unaprjeđenja turizma kroz specifične oblike,
- značaj valorizacije kulturno-povijesne baštine,
- poboljšanje kulturno-turističke ponude,
- razloge dolaska posjetitelja,
- potrebu za suradnjom među turističkim dionicima,
- važnost izrade strategije za kulturni turizam,
- planove za budući razvoj.

7.3. Uzorak i izbor ispitanika

Intervju s načelnikom Općine Kumrovec proveden je s ciljem dobivanja dubokog i preciznog uvida u specifične aspekte razvoja turizma i kulturno-turističke ponude u toj općini. Odabir načelnika kao glavnog ispitanika nije bio slučajan; ovaj uzorak intervjua bio je namjeren i pažljivo odabran kako bi se osiguralo da pitanja budu usko povezana s njegovim područjem djelovanja i odgovornostima.

Načelnik Općine Kumrovec, kao ključna figura u upravljanju lokalnim pitanjima i razvoju općine, posjeduje jedinstven uvid u aktualne izazove i mogućnosti vezane uz turizam i kulturne aktivnosti. Njegova pozicija pruža izravno iskustvo i znanje o politici, strategijama i projektima koji utječu na turističku ponudu. Stoga je bilo logično da se upravo njemu postave pitanja koja su specifična i usko vezana uz njegove djelatnosti i obaveze. Tijekom intervjua,

pitanja su se fokusirala na nekoliko ključnih tema koje su od velikog značaja za razvoj turizma u Kumrovcu. Ove teme uključivale su važnost kontinuiranog unaprjeđenja turističke ponude, valorizaciju kulturno-povijesne baštine, unapređenje kulturno-turističke ponude, motivaciju posjetitelja, potrebu za suradnjom među turističkim dionicima, kao i nužnost izrade strategije za kulturni turizam i planove za budućnost. Njegove povratne informacije bile su od iznimne važnosti jer su pružile uvid u specifične izazove i prilike koje općina susreće u svojem turističkom razvoju. Također, omogućile su razumijevanje kako lokalne politike i inicijative mogu utjecati na povećanje privlačnosti destinacije te kako se planira budući razvoj u ovom segmentu.

7.4. Istraživačka pitanja

Intervju je bio organiziran kroz set od 10 precizno formuliranih i strukturiranih pitanja, koja su uključena u prilog rada. Ova pitanja su bila osmišljena da pokriju ključne aspekte teme i omogućuju temeljitu analizu različitih aspekata predmetne problematike. Kroz ovaj pristup, prikupljene su detaljne informacije koje su relevantne za razumijevanje i evaluaciju teme istraživanja. Svako od tih pitanja bilo je usmjereno na specifične aspekte istraživanja i omogućilo je duboko istraživanje i analizu relevantnih područja.

Analiza odgovora i stavova prikupljenih od intervjuiranih sugovornika naglašava ključne aspekte za unapređenje turističke ponude i strategije Općine Kumrovec. Prvo, postoji izrazita potreba za praćenjem suvremenih trendova u turizmu, što uključuje adaptaciju na nove zahtjeve i preferencije tržišta. Također, obrazovanje i stručno usavršavanje svih uključenih u turistički sektor pokazuju se kao bitan faktor za podizanje kvalitete usluga i pružanje inovativnih iskustava posjetiteljima.

Drugo, suradnja između različitih dionika u turističkom sektoru ključna je za integraciju i koordinaciju aktivnosti, što može značajno povećati učinkovitost i privlačnost turističke ponude. Izgradnja i proširenje smještajnih kapaciteta također se ističu kao važan korak prema zadovoljenju rastuće potražnje i osiguravanju kvalitetnih uvjeta za boravak posjetitelja.

Sve ove komponente upućuju na potrebu za kontinuiranim unapređenjem svih aspekata turističke aktivnosti. Implementacija ovih preporuka može značajno poboljšati ukupnu turističku ponudu, privući veći broj posjetitelja i osigurati održiv rast turizma u Općini Kumrovec. Kao odgovor na pitanje: „Smatrate li da je razvoj strategije kulturnog turizma važan za daljnji razvitak kulturne baštine i kulturne turističke ponude Kumrovca?“, načelnik naglašava kako je razvoj strategije kulturnog turizma vrlo važan čimbenik za daljnji razvitak

kulturne baštine i kulturne turističke ponude Kumrovca. Ova strategija ne samo da omogućava sustavno upravljanje i očuvanje kulturnih resursa, već i stvara temelje za razvoj inovativnih i privlačnih turističkih sadržaja koji mogu značajno unaprijediti profil općine kao kulturne destinacije. Implementacija sveobuhvatne strategije pruža smjernice za osnaživanje postojećih kulturnih inicijativa, promoviranje kulturnih vrijednosti i izgradnju održivog turističkog sektora koji će dugoročno pridonositi gospodarskom razvoju Kumrovca i privući raznolike posjetitelje. Osim toga, dobro osmišljena strategija pomaže u koordinaciji između različitih dionika, omogućava efikasno korištenje resursa i pridonosi boljem razumijevanju i valorizaciji kulturne baštine među lokalnim stanovništvom i turistima.

Na pitanje „Na koji se način može osigurati budući razvoj i kontinuirani turistički rast u Kumrovcu?“, odgovor glasi: Kako bismo osigurali budući razvoj i kontinuirani turistički rast u Kumrovcu potrebno je najprije sagledati nedostatke: nedovoljna suradnja dionika iz kulturnog i turističkog sektora, potreba edukacije vezana uz čuvanje/zaštitu kulturnih resursa, eksterni činitelji (primjerice, nepogode) te nedostatak smještajnih kapaciteta. Nakon toga i prioritete: oživljavanje povijesti, udruživanje u partnerstvu, suvremena kultura, promocija kulturnog turizma, poticanje razvoja privatnog poduzetništva.

Na pitanje: „Čije su ključne financijske i organizacijske potpore važne za Kumrovec?, načelnik izdvaja kako su ključne financijske i organizacijske potpore za Kumrovec: EU fondovi, Ministarstvo kulture i medija, Hrvatska turistička zajednica, Krapinsko-zagorska županija.

Kao odgovor na pitanje „Koji bi novi sadržaji i događaji mogli postati novi motivi za dolazak turista u Kumrovec?“, načelnik odgovara sljedeće: Tu bismo trebali posegnuti na specifičnost tržišta kulture prilikom osmišljavanja novih proizvoda za motivaciju dolaska turista. Na odluke prilikom konzumiranja tržišta kulture utječe i hedonistički ili iskustveni aspekti potrošnje. Ova se dimenzija odnosi na emotivne, kreativne i simbolične aspekte koji nastaju tijekom doživljenog iskustva, prilikom potrošnje.

Na pitanje „Koliki je omjer manifestacija u Kumrovcu koje se odvijaju tijekom cijele godine te koje su za turizam najznačajnije?“, odgovor je: U Kumrovcu se kroz godinu odvija 15-ak manifestacija u organizaciji ili suorganizaciji Općine Kumrovec. Najznačajnije su one tradicionalne: WRC Croatia, Dan mladosti-radosti, Zagorska svadba, Eko, etno, fletno festival Kumrovec, Rally Kumrovec-Zagorska Sela-Desinić, Martinje v Kumrovcu.

Kao odgovor na pitanje „Na koji način Turistička zajednica Kumrovca potiče unapređenje kulturnih turističkih sadržaja i aktivnosti?“, odgovor je: Turistička zajednica to potiče promocijom unapređenje kulturnih turističkih sadržaja i aktivnosti. Turistička zajednica igra

ključnu ulogu u poticanju i promociji kulturnih turističkih sadržaja i aktivnosti, što direktno pridonosi unapređenju turističke ponude. Kroz različite promotivne aktivnosti, turistička zajednica pomaže u povećanju vidljivosti i prepoznatljivosti kulturnih atrakcija, manifestacija i događanja, čime privlači pažnju potencijalnih posjetitelja i stvara interes za kulturni turizam. Na pitanje „S obzirom na trenutno stanje Kumrovca, smatrate li da postoji potreba za izradom nove strategije? Tko sudjeluje i tko odgovara za samu izradu turističke strategije Kumrovca te u kojoj mjeri?“, odgovor je bio: Postoji potreba za izradom nove strategije budući da se trendovi u samom turizmu mijenjaju, ali prije toga potrebno je otkloniti nedostatke i odrediti prioritete.

Za izradu turističke strategije Kumrovca potrebni su sljedeći dionici: Općina Kumrovec, Muzej Staro selo Kumrovec, civilno društvo (udruge), poduzetnici.

Na pitanje „Na koji način planirate valorizirati kulturnu baštinu u budućnosti?“, odgovor je: Putem čimbenika koji će nas dovesti do uspješnog upravljanja baštinom: društveni konsenzus, participacija i uključivanje zajednice, profesionalizacija sektora, stvaranje mreža, kreativno upravljanje baštinom, ekonomska dimenzija.

Kao odgovor na pitanje „Smatrate li da lokalno stanovništvo želi biti uključeno u kulturno-turističku ponudu Kumrovca te ako već postoji uključenost na koji način se izražava?“, načelnik je istaknuo kako lokalno stanovništvo koje se već tradicionalno bavi granom turizma želi biti uključeno u turističku ponudu Kumrovca te s njima jako dobro surađujemo (no to su pojedinci).

Posljednjih godina OPG-ovi proširuju svoje djelatnosti, pa tako niču i kuće za odmor. Doseljavaju se mladi iz Zagreba i okolice te otvaraju obrte, OPG-ove itd. te time bogate našu turističku ponudu koje i dalje nedostaje.

Njihova uključenost izražava se kroz naša događanja i manifestacije, ali i njihovim „Danima otvorenih vrata“ kuća za odmor i slično. Na posljednje pitanje intervjua „Koji su glavni ciljevi koje želite ostvariti u idućim godinama koje bi mogle imati pozitivan utjecaj na kulturni turizam i baštinu Kumrovca?“, načelnik govori kako su istaknuti ciljevi zdrav i aktivan život, turistička stabilnost, konkurentnost i društvena odgovornost, trg rada u turizmu, trajnost upravljanja prirodnim resursima, učinkovitost upravljanja turističkom destinacijom

8. ZAKLJUČAK

Kulturna baština obuhvaća pokretna i nepokretna dobra koja imaju umjetničku, arheološku, znanstvenu, paleontološku ili antropološku vrijednost. Kroz razmatranje definicije kulturne baštine, njezinog povijesnog razvoja i složenosti pojma, prikazuje se i njezina podjela prema razini važnosti, ističući razliku između globalne, nacionalne, lokalne i osobne baštine. Kulturna dobra potrebno je očuvati, uz pravovremeno restauriranje i konzervaciju, kako bi se osigurala njihova dugovječnost i zaštita. Ona ne predstavljaju samo povijesnu i umjetničku vrijednost, već su važan dio identiteta i nasljeđa svake nacije, prenoseći se s generacije na generaciju. Kulturna baština nosi tragove prošlosti koje je važno njegovati i u sadašnjosti kako bi se sačuvali običaji i tradicije. U ovom radu su na temelju istraživanja jasno definirani i razgraničeni pojmovi materijalne i nematerijalne kulturne baštine.

Općina Kumrovec inspirativan je prostor bogate kulturne i prirodne baštine, koji se održivim i odgovornim upravljanjem pozicionirao kao prepoznatljiva turistička destinacija Hrvatskog zagorja bogate povijesti te mjesto prosperiteta i visoke kvalitete života. Važna područja s aspekta turizma koje obilježavaju Općinu Kumrovec su obilježja turističke ponude i potražnje, razvojne mogućnosti, poboljšanje ponude i novi proizvodi na samom području.

Općina Kumrovec prepoznaje upravo turizam kao važnu stratešku odrednicu u svojem budućem razvoju. Nastavljajući se na dosadašnje razvojne aktivnosti, u idućem će se razdoblju nastaviti poticati povećanje konkurentnosti i atraktivnosti turističke ponude Općine Kumrovec. Samom analizom kulturne baštine i trenutnog stanja, možemo vidjeti da postoji veliki broj resursa koji bi Kumrovec mogli dovesti do još veće razvijenosti i prepoznatljivosti u svijetu.

Općina Kumrovec nastavit će se razvijati kao prepoznatljivo turističko odredište koje svoju turističku ponudu temelji na atraktivnosti Muzeja Staro selo i prirodne osnove te prezentaciji i valorizaciji kulturne baštine kumrovečkog kraja, prepoznatljivosti Josipa Broza Tita, jedinstvenom spomeniku „Lijepa naša“, zaštićenim područjima Zelenjaka i rijeke Sutle te ostalim turističkim atrakcijama na prostornom obuhvatu Općine Kumrovec.

Istraživanje kulturne baštine Kumrovca otkriva duboko bogatstvo i važnost ovog područja u očuvanju i promoviranju povijesnih i kulturnih vrijednosti. Kumrovec, sa svojim jedinstvenim kulturnim resursima, predstavlja ključnu poveznicu u očuvanju tradicija i identiteta Hrvatskog zagorja. Povijesne građevine, tradicionalni običaji i lokalne manifestacije čine osnovu kulturne baštine koja nudi značajan potencijal za daljnji razvoj i valorizaciju.

Istražujući važne aspekte kulturne baštine, uključujući povijesne lokalitete, tradicionalne običaje i specifične kulturne manifestacije, ovaj rad naglašava važnost očuvanja i unapređenja tih vrijednosti. Kulturna baština Kumrovca ne samo da nudi uvid u povijest regije, već i služi kao osnovna platforma za budući razvoj kroz kulturni turizam i promociju lokalnih tradicija.

Analizom dostupnih resursa i trenutnih aktivnosti, prepoznati su potencijali za poboljšanje turističke ponude, uključujući razvoj novih kulturnih ruta, organizaciju manifestacija i kreiranje edukativnih programa. Ova istraživanja ističu važnost strategijskog pristupa u upravljanju kulturnom baštinom, kako bi se optimizirale mogućnosti za turistički i ekonomski razvoj, uz očuvanje lokalnih tradicija i identiteta.

Na kraju, kulturna baština Kumrovca je neprocjenjivo bogatstvo koje zahtijeva pažljivo upravljanje i aktivno promicanje. Kroz ulaganje u očuvanje i unapređenje kulturnih vrijednosti, Kumrovec ima potencijal postati uzor u uspješnom uključivanju kulturne baštine u moderni turistički i društveni kontekst. Time će se osigurati dugoročna očuvanost kulturnog nasljeđa, ojačati zajednica te potaknuti gospodarski razvoj regije.

LITERATURA

Knjige:

1. Biškupić, I. (1992.). *Umijeća medicarsko-svjećarskog obrta*. Gornja Stubica: Muzej seljačkih buna. Gornja Stubica
2. Cattaneo, M., Trifoni, J. (2006.). *Velika knjiga UNESCO-ove svjetske baštine*. Varaždin. Stanek
3. Du Cross, H., McKercher, B. (2015.). *Cultural Tourism*. – second edition. New York Routledge
4. Du Cross, H., McKercher, B., (2002.). *Cultural Tourism. The Partnership between Tourism and Cultural Heritage Management*. The Haworth Hospitality Press
5. Grabovac V. (2013.). *UNESCO: Sva blaga svijeta*. Samobor. Izdavačka kuća Meridijani
6. Gušić, M. (1973.). *Program uređenja „Starog sela“ Kumrovec*. Zagreb. Etnološki zavod JAZU
7. Gušić, M. (1979.). *Staro selo Kumrovec*. u: *Kumrovec* (monografija). Kumrovec
8. Hameršak, M., Pleše I. i Vukušić, A. M. (2013.). *Proizvodnja baštine: kritičke studije o nematerijalnoj kulturi*. Zagreb. Institut za etnologiju i folkloristiku
9. Jelinčić, D. A. (2008.). *Abeceda kulturnog turizma: kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima*. Zagreb. Meandarmedia
10. Jelinčić, D. A. (2010.). *Kultura u izlogu: kratki vodič za upravljanje kulturnim dobrima*. Zagreb. Meandarmedia
11. Kesić, T. (1999.). *Ponašanje potrošača*. Zagreb. Adeco
12. Lovrić Šprem, B. (2013.). *Šezdeset godina Muzeja „Staro selo“ Kumrovec*. Muzeji Hrvatskog zagorja – Muzej „Staro selo“ Kumrovec
13. Marasović, T. (2001.). *Kulturna baština*. Split. Veleučilište u Splitu
14. Vilogorac Brčić, I. (2010.). *Hrvatska i UNESCO: pregled*. Zagreb. Ex libris

ČASOPISI

1. Horvat, A. (1979.). Pregled spomenika kulture s područja Općine Klanjec, *Kaj*, III, Zagreb, str. 151.-154.
2. Kušen, E. (2011.)., Turistički potencijal Kumrovca // *Turizam: znanstveno-stručni časopis*, Zagreb. Vol. 59, No. 4. str. 545-562.
3. Šarić, D. (2013.). Zaštićena nematerijalna kulturna baština Hrvatskog zagorja : Licitarsko-medičarski i svjećarski obrt i izrada tradicijskih dječjih igračaka. // *Kaj: časopis za književnost, umjetnost i kulturu* 46, 1/2, str. 109.-126.
4. Zelenika, R i Zelenika, S. (2006.). Klasifikacija znanosti u fokusu metodologije i tehnologije znanstvenog istraživanja. Rijeka. *Pomorski zbornik*, Vo. 1, str. 11.-39.

Internetski izvori:

1. Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, 1972., dostupno na: http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13055&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html (15. srpnja 2024.).
2. ICOMOS (1999.). Povelja o kulturnom turizmu. Paris. str. 24., dostupno na: <https://www.icomosictc.org/p/international-cultural-tourism-charter.html>, (15. kolovoza 2024.).
3. KZZ *Martinje v Kumrovcu*, dostupno na: <https://kzz.hr/novosti/proslavljeno-martinje-v-kumrovcu/> (15. kolovoza 2024.).
4. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, dostupno na: [https://min-kulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20\(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme\)](https://min-kulture.gov.hr/?id=349&pregled=1&datum=Wed%20Jan%2023%202019%2017:02:19%20GMT+0100%20(srednjoeuropsko%20standardno%20vrijeme)) (15. kolovoza 2024.).
5. Ministarstvo kulture i medija, *Nepokretna kulturna baština*, dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturnabastina/vrste-kulturne-bastine/nepokretna-kulturna-bastina/369>, pristupljeno (15. kolovoza 2024.).

6. Ministarstvo kulture i medija. (2024.). *Nematerijalna dobra upisana na UNESCO-ov Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva*, dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/eu-kultura/kulturna-bastina/vrste-kulturne-bastine/nematerijalna-kulturnabastina/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastinecovjecanstva/5337> (15. kolovoza 2024.).
7. Muzej Staro selo Kumrovec. (2024.), dostupno na: <https://www.mss.mhz.hr/stranica/o-muzeju> (15. kolovoza 2024.).
8. Općina Kumrovec, *Dan mladosti*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/dan-mladosti/> (15. kolovoza 2024.).
9. Općina Kumrovec, *Zagorska svadba*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/zagorska-svadba/> (15. kolovoza 2024.).
10. Općina Kumrovec, *Kurija Erdödy u Razvoru*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/kurija-u-razvoru/>, (15. kolovoza 2024.).
11. Općina Kumrovec, *Rally Kumrovec*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/rally-kumrovec-power-stage-destinacija/> (15. kolovoza 2024.).
12. Općina Kumrovec, *Strategija razvoja Općine Kumrovec*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/wp-content/uploads/2015/09/Strategija-razvoja-Op%C4%87ine-Kumrovec.pdf>, (15. kolovoza 2024.).
13. Općina Kumrovec, *Prostorni plan uređenja*, dostupno na: <https://kumrovec.hr/prostorni-plan/>, (15. kolovoza 2024.).
14. UNESCO, *Popis svjetske baštine*, dostupno na: <https://whc.unesco.org/en/list/>, (15. kolovoza 2024.).
15. UNESCO, *Nematerijalna kulturna baština*, dostupno na: <https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003>, (15. kolovoza 2024.).

16. UNESCO, *Popis svjetske baštine*, dostupno na: <https://whc.unesco.org/en/list/>, (15. kolovoza 2024.).

17. Visit Zagorje, *Eko, etno, fletno festival Kumrovec*, dostupno na: <https://visitzagorje.hr/event/eko-etno-fletno-festival-kumrovec/> (15. kolovoza 2024.).

18. Visit zagorje.hr, *Cesargrad*, dostupno na: <https://visitzagorje.hr/atrakcije/cesargrad/>, (15. kolovoza 2024.).

POPIS PRILOGA

1. Slika 1. Cesargrad, Klanjec
2. Slika 2. Umijeće izrade tradicijskih drvenih igračkaka
3. Slika 3 „Licitarska srca“
4. Slika 4. Spomenik hrvatskoj himni
5. Slika 5. Kuriya Erdödy u Razvoru
6. Slika 6. Muzej „Staro selo“ Kumrovec
7. Slika 7. Muzej „Staro selo“ Kumrovec
8. Slika 8. „Martinje v Kumrovcu“
9. Slika 9. Dan Mladosti – radosti Kumrovec
10. Slika 10. Zagorska svadba Kumrovec
11. Slika 11. „Eko, etno, fletno Kumrovec“
12. Slika 12. „Rally Kumrovec“
13. Slika 13. Etno udruga Zipka

Tablica 1. Registrirana i preventivno zaštićena kulturna baština Kumrovca, izvor: Ministarstvo kulture, Registar kulturnih dobara, 2014. godina, dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/eu-kultura/kulturna-bastina/registar-kulturnih-dobara-16371/16371> (15. kolovoza 2024.).

SAŽETAK

Ovaj rad istražuje kulturnu baštinu Kumrovca kroz detaljnu analizu njezine važnosti i uloge u očuvanju identiteta ovog kraja. Posebna pažnja posvećena je ulozi UNESCO-a u upravljanju kulturnom baštinom te utjecajima turizma na njezin razvoj i očuvanje. Jedan od ključnih aspekata rada je Muzej Staro selo Kumrovec, koji predstavlja središnji element kulturne baštine, a kojem je u radu pridana posebna pažnja. Kroz analizu manifestacija, rad naglašava važnost kulturnih događanja zbog kojih turisti dolaze u Kumrovec, čime se ne samo širi, već i čuva lokalna baština. Značajan dio istraživanja posvećen je strategijama razvoja kulture i turizma u Kumrovcu, pri čemu su navedene prednosti i nedostaci trenutnih planova, kao i moguće pretpostavke za budućnost. U završnom dijelu, rad donosi pregled intervjua s načelnikom Općine Kumrovec, koji dodatno objašnjava izazove i prilike vezane uz očuvanje kulturne baštine. Kulturna baština Kumrovca ostaje trajna vrijednost, čuvar identiteta i most između prošlosti i budućnosti ovog kraja.

Ključne riječi: kulturna baština, materijalna i nematerijalna baština, UNESCO, Kumrovec, turizam

SUMMARY

This thesis explores the cultural heritage of Kumrovec through a detailed analysis of its importance and role in preserving the identity of the region. Special attention is given to UNESCO's role in managing cultural heritage, as well as the impacts of tourism on its development and preservation. One of the key aspects of this thesis is „Staro Selo“ Kumrovec Museum, which represents the central element of cultural heritage and has been a focal point of the study. Through analysis of various cultural events, the thesis highlights the significance of these manifestations, which attract tourists to Kumrovec, thereby not only expanding but also preserving the local heritage. A significant part of the research is dedicated to the strategies for cultural and tourism development in Kumrovec, emphasizing the advantages and disadvantages of current plans, as well as some assumptions for the future. In the final section, the thesis provides (an overview of an interview conducted with the mayor of Kumrovec, further explaining the challenges and opportunities related to heritage preservation. The cultural heritage of Kumrovec remains a lasting value, a guardian of identity, and a bridge between the past and the future of this region.

Keywords: cultural heritage, tangible and intangible heritage, UNESCO, Kumrovec, tourism

Melita Ulama, mag. educ.